

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Listopad 2006

Ročník XVI

číslo 11

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Chci se soustředit na nejvážnější problémy 1

Aktuality

Prioritou je ochrana ovzduší, říká
ministr životního prostředí 3

MŽP má tři nové náměstky 4

MŽP vítá závazek ČEZ k investicím
do obnovitelných zdrojů 5

Evropský týden mobility a Evropský
den bez aut v ČR již popáté 7

SFŽP má nového ředitele 8

Lidé mohou opět žádat o dotace
na podporu OZE 8

Státní fond životního prostředí ČR
směřuje další miliony eur z Fondu
soudržnosti na západ Čech 9

Týden ekoznačení se konal
poprvé i u nás 10

Obchody mohou své zásoby pracích
prostředků s fosforem doprodat 11

Evropská unie

Pracovní návštěva ministra životního
prostředí Petra J. Kalaše v Bruselu 12

Informujeme

Český standard FSC pro ekologicky
a sociálně šetrné hospodaření
v lesích akreditován 14

MŽP uvítalo ekologická pravidla
pro hospodaření v tuzemských lesích 15

Novela zákona o hospodaření
energií přinese hospodárnější budovy 15

Zoologické zahrady a jejich přínos
k ochraně biologické rozmanitosti,
ekologické výchově, osvětě
a vzdělání v oblasti ochrany přírody 16

Ohlédnutí za druhým Měsícem
ekologického zemědělství a biopotravin 18

Evropský kongres botanických
zahrad v Průhoních 21

Příklady významných
vodohospodářských havárií
od r. 1964 do roku 1997 22

MŽP a projekt OECD 26

Neobdělávaná zemědělská půda
jako problém životního prostředí 27

Zájemcům o obnovitelné zdroje
energie poradí nový katalog firem 28

Ministr Petr Jan Kalaš (vpravo) a ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar se zúčastnili Evropského dne bez aut v Praze.

Foto E. Veverková

Chci se soustředit na nejvážnější problémy

Rozhovor Jany Plamínkové s novým ministrem
životního prostředí Petrem Janem Kalašem

Pane ministře, mohl byste čtenářům Zpravodaje říci pár slov o sobě?

Mám české občanství, vystudoval jsem v Čechách, ale od roku 1968 jsem žil převážnou část života ve Švýcarsku. Posledních deset let jsem strávil ve Washingtonu. Pracoval jsem 18 let jako konzultant v několika desítkách zemí, a to v oblasti energie, energetického plánování, ekologie, finančních a ekonomických analýz a hlavně v oblasti vedení projektů. Pak jsem se zabýval z pověření švýcarské vlády rozvojovou spoluprací v Jižní Americe, v Asii a v Africe. Od roku 1994 jsem ve Světové bance koordinoval program Environment for Europe, který inicioval první federální ministr pro životní prostředí Josef Vavroušek. Od roku 1997 jsem vedl ve Světové bance mezinárodní program v oblasti klimatických změn. Dne 5. září jsem převzal úřad českého ministra životního prostředí.

Jaké vidíte priority ve své funkci ministra?

Své priority odvozují od skutečného stavu životního prostředí. Chtěl bych se soustředit hlavně na ty oblasti, které mají nejvážnější efekt na zdraví a na kvalitu života. Za vážný problém a velkou výzvu považuji hlavně zhoršující se trend v oblasti ovzduší

a klimatických změn Země. Příčiny jsou známe – doprava, vysoká spotřeba energie (topeniště, malé využití obnovitelných zdrojů, nehospodárné zacházení s energií). Přesto bych chtěl zdůraznit, že v České republice se stav životního prostředí od roku 1990 výrazně zlepšil. Přibližujeme se pomalu standardům západních zemí

a v některých oblastech jsme zlepšili životní prostředí o faktor deset – mám na mysli emise oxidu siřičitého nebo čistotu vod. To ale neznamená, že jsou problémy životního prostředí vyřešeny. Samozřejmě to, že se nyní měříme se zeměmi Evropské unie, nám dává dostatečný prostor pro další kroky a další zlepšení.

O jaké kroky půjde?

Za ten zhruba měsíc jsem učinil několik důležitých kroků. Zahájil jsem úzkou spolupráci s ostatními ministerstvy. Postupně ji chci rozšířit i na kraje, zájmové organizace, ekologická sdružení a dosáhnout toho, aby politika Ministerstva životního prostředí byla transparentní a měla širokou podporu veřejnosti.

Dal jsem příkaz k okamžitému otevření žádostí na použití technologií obnovitelných zdrojů, to znamená, že žadatelé z řad osob, škol, obcí či zdravotnických zařízení mohou opět žádat o finanční výpomoc při budování tepelných čerpadel, slunečních kolektorů, kotlů na biomasu a podobně. Chtěl bych, aby toto otevření bylo stálé, abychom nezpůsobovali nedůvěru v širokých kruzích zájemců tím, že otevíráme programy, které pak z důvodů jako je nedostatek peněz zase zavíráme. Chci, aby naše signály z MŽP byly pokud možno trvalé, transparentní a abychom je dodržovali.

Zavírání příjmu žádostí na SFŽP bylo ale způsobeno obrovským převysím poptávky a nedostatkem financí. Kde hodláte získat peníze na uspokojení všech zájemců?

Především nastavením celého systému tak, aby reflektoval skutečný stav životního prostředí a od něj odvozené priority resortu. Velkým problémem se stává kvalita ovzduší i v menších obcích a my musíme hledat cesty, jak jejich obyvatelům nabídnout alternativu ke spalování nekvalitních paliv.

A další kroky?

Právě probíhá audit všech smluv na ministerstvu. MŽP hospodaří se značnými prostředky a chtěl bych, abychom systémy spolupráce s externími poradci a dodavateli postavili na základ, který má konsistenci se závaznými předpisy.

Dále jsem na MŽP udělal několik organizačních změn. Je to především posílení té části ministerstva, která je soustředěna na ekonomické nástroje ochrany životního prostředí. Nejsem přítel zákazů, proto upřednostňuji ekonomickou motivaci, která poskytuje prostor pro podnikatelskou iniciativu a osobní volbu. Považuji to za efektivní způsob řešení ekologických problémů.

Řada opatření, která se uskutečnila v kontextu organizačních změn, znamenala i posílení propojení jednotlivých částí ministerstva v oblasti politiky životního prostředí, ekonomických nástrojů a finančních zdrojů včetně

zdrojů z Evropské unie a propojení na Státní fond životního prostředí. Chtěl bych tyto finanční instrumenty mobilizovat tak, aby transparentně sloužily prioritám Operačního programu životního prostředí a celého resortu.

Jiným opatřením organizačního typu bylo sdružení dvou odborů v oblasti odpadů. Slibuji si od toho větší údermost a synergií v této části MŽP.

Na MŽP ale došlo i k personálním změnám...

Ano. Došlo k určitému zeštíhlení, snížili jsme počet sekcí. Z bývalého vedení zůstal náměstek František Pojer, který je zodpovědný za ochranu přírody a krajiny. Novou náměstkyní se stala paní Rut Bízková, která povede sekci politiky a ekonomiky životního prostředí. Náměstek Jan Dusík povede sekci legislativy a zahraničních vztahů. Náměstek Karel Bláha povede sekci technické ochrany životního prostředí. Mým spolupracovníkem ze sekce právní a řízení státní správy je pan ředitel Miroslav Jandura, ředitel odboru interního auditu a finanční kontroly Jiří Červenka a v neposlední řadě také ředitel mé kanceláře Otakar Makeš.

Co bude s Národním alokačním plánem, kde máme prodlení?

Národní alokační plán číslo 2 je velmi důležitý dokument, kde je třeba zohlednit několik aspektů: jednak je to vztah České republiky k Evropě, dále jde i o to, jak zapojí či postihne subjekty na české straně. Vytvořil jsem speciální meziresortní komisi, která má za úkol mi předložit konkrétní plán, který představí kroky nutné v oblasti analytické, v oblasti scénářů tak, abychom mohli co nejdříve zahájit diskusi se zájmovými skupinami a partnery MŽP.

Zůstane zachováno stávající rozdělení kompetencí mezi MŽP a MPO v oblasti obnovitelných zdrojů a úspor energie?

Jsme s ministrem průmyslu a obchodu v úzkém kontaktu a mezi oběma ministerstvy existuje rovněž pracovní skupina, která tuto spolupráci v oblasti rozdělení podpor koordinuje. Rád bych, aby na našem ministerstvu zůstaly podpory, které se týkají veřejné správy a občanů. Myslím, že MPO by se mělo soustředit na spolupráci s privátním sektorem.

Rád bych se ale v této souvislosti zmínil ještě o jednom aspektu: považuji za důležité, aby se budoucí role Ministerstva životního prostředí zvýšila na roli partnerskou. Proto jsem vytvořil několik pracovních skupin, které povedou externí odborníci. Považuji to za způsob, jak maximálně využít potenciálu ministerstva a zároveň navázat aktivnější spolupráci s ostatními resorty.

Vaši předchůdci měli určité kompetenční rozpory s ministerstvem zemědělství v otázce vod a lesů. Jak se na tuto otázku díváte?

Z minulosti je tady řada oblastí, která byla předmětem kompetenčního sporu různých ministerstev. Cítím, že v této vládě, která je mladá a má neurčitý mandát, převládá ovzduší vstřícnosti. S ministryní zemědělství paní Vicenovou jsme se dohodli, že podobné oblasti možných rozporů vytipují naši experti a budou se snažit dospět k dohodě. Tato vstřícnost by měla přinést pozitivní energii a zabránit nežádoucím konfliktům. Bude-li to nutné, tak se řešení udělají na nejvyšší úrovni.

Budete spolupracovat i s nevládními organizacemi?

Ano, proběhla již první schůzka a budu v těchto kontaktech pokračovat. A nejen s nevládními organizacemi, budu se scházet i s novináři na tiskových konferencích tak, jak bude problematika žádat a budu novináře seznámat s přístupem MŽP k řešení různých otázek.

Jaké jsou pro vás priority ve využití zdrojů z Evropské unie?

Podle Operačního programu Životní prostředí je priorit sedm, nejdůležitější je čistota vody a ovzduší. Ale chtěl bych zdůraznit, že množství finančních prostředků, které příští rok začnou proudit do České re-

publiky, bude opravdu velké. Takové množství jsme ještě nikdy v minulosti nemuseli administrativně zvládat. A to je skutečná výzva. Ve spolupráci s ministrem Gandalovičem chceme na našich ministerstvech nastavit systémy tak, abychom na využití těchto financí měli dostatečnou kapacitu a aby jejich využití bylo plně efektivní. Jedním problémem, který vidím, je konflikt mezi několika velkými projekty, což by možná usnadňovalo administrativní práci, a velmi žádoucím využitím těchto fondů hlavně na menší projekty, dobře geograficky rozdělené. Pověřil jsem své spolupracovníky, aby mi udělali rozbor této situace.

Děkuji za rozhovor.

Prioritou je ochrana ovzduší, říká ministr životního prostředí

„Své priority odvozují od skutečného stavu životního prostředí. Chci se soustředit na řešení problémů, které nejvíce poškozují zdraví a kvalitu života lidí,“ říká Petr Jan Kalaš, ministr životního prostředí. Priority vyplývají především z nejnovější Zprávy o životním prostředí, jejíž návrh je v meziresortním připomínkovém řízení.

„Za nejproblematictější oblasti považují zhoršující se stav ovzduší a klimatu Země. Hlavní příčiny vidím v rostoucím znečištění z dopravy a lokálních topenišť, v neefektivním zacházení s energií a nedostatečném využití obnovitelných zdrojů energie,“ zdůrazňuje ministr Kalaš a dodává: *„Přestože roste třídění komunálních odpadů, vidím stále velké rezervy v nízké úrovni jeho materiálového využití.“* Na řešení těchto problémů se proto MŽP v následujícím období soustředí.

Ministr chce úzce spolupracovat s ostatními ministerstvy, kraji, zájmovými svazy, ekologickými organizacemi, odbornou i laickou veřejností: *„Širší účast veřejnosti na rozhodování a transparentní politiku považují za svou hlavní prioritu.“*

Ministr již zadal audit všech smluv uzavřených na MŽP a připravuje se audit Státního fondu životního prostředí, v přípravě je rovněž personální audit MŽP. Chtěl by také pokračovat v „ozeleňování“ provozu svého úřadu: *„Rád bych, aby ministerstvo šlo příkladem v šetrném chování k životnímu prostředí.“* Důraz na řešení aktuálních problémů, snaha učinit z MŽP kompetentnějšího partnera zejména ve vztahu k hospodářským resortům, zvýšit kvalitu práce, posílit jeho zahraniční spolupráci a připravit jej na české předsednictví EU se projevilo ve zjednodušení a zefektivnění organizační struktury ministerstva a posílení jeho ekonomické složky.

Důležité jsou ekonomické nástroje

MŽP bude mnohem větší důraz klást na takzvané ekonomické nástroje ochrany životního prostředí. *„Nejsem přítel zákazů, proto upřednostňuji ekonomickou motivaci, která poskytuje prostor pro podnikatelskou iniciativu a osobní volbu,“* uvedl Petr Jan Kalaš. Ministr ustavil meziresortní pracovní skupinu, která dokončí návrh Národního alokačního plánu a předloží jej k veřejné debatě. Intenzivně bude pokračovat příprava výnosové neutrální ekologické da-

ňové reformy s cílem snížit daňové zatížení práce a ve stejné míře zvýšit zdanění jednotlivých druhů paliv podle míry, kterou poškozují lidské zdraví a životní prostředí.

MŽP bude podporovat rozvoj obnovitelných zdrojů energie také prosazováním daňového zvýhodnění pro občany, kteří je využívají. Dřevo, pelety a další zdroje by tak postupně měly při vytápění v domácnostech nahradit část uhlí či uhelných kalů, jejichž spalováním vznikají toxické zplodiny a popílek. Ministr Kalaš v září také obnovil příjem žádostí do takzvaných národních programů na podporu využívání obnovitelných zdrojů energie. Lidé, obce, školy či zdravotnická zařízení tak budou moci opět požádat například o finanční podporu při budování solárních systémů na ohřev vody a vytápění, kotlů na biomasu či tepelných čerpadel.

MŽP bude podporovat zavedení diferencovaných sazeb mýtného podle úrovně znečištění a rozvoj veřejné hromadné dopravy. Podpoří časové omezení víkendového provozu kamionové dopravy.

Z evropských fondů (Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti) může Česká republika v letech 2007–2013 získat celkem 5 176,5 mil. EUR, které by měly výrazně přispět ke kvalitě života. Pro oblast životního prostředí to znamená zhruba 20 miliard korun ročně. Nejvíce prostředků je směřováno do řešení nejpálčivějších problémů – čistoty vody a ovzduší a zlepšení nakládání s odpady. Podrobný popis priorit a rozdělení finančních prostředků obsahuje návrh Operačního programu Životní prostředí. Na kofinancování projektů se bude podílet Státní fond životního prostředí.

Ministr Kalaš hodlá navázat na svého předchůdce ve snaze změnit návrh evropské směrnice o odpadech tak, aby umožňovala nadále bránit dovozu zahraničních odpadů do českých spaloven a skládek. Podporuje také návrh soustředit část prostředků OPŽP, která je určena pro zlepšení nakládání s odpady, do podpory prevence a materiálového využití odpadů. To je v souladu s prioritami Plánu odpadového hospodářství ČR, který výslovně zakazuje uvolňování státních (a evropských) prostředků na budování nových skládek a spaloven (či zařízení k energetickému využití) komunálních odpadů.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

MŽP má tři nové náměstky

Ministr Petr Jan Kalaš odvolal z funkce náměstka a ředitele sekce ekonomiky životního prostředí Ing. Pavla Labounka, z funkce náměstkyně a ředitelky sekce technické ochrany životního prostředí Ing. Ivanu Jiráskovou a z funkce náměstka a ředitele sekce zahraniční projektové spolupráce JUDr. Tomáše Novotného. Zároveň jmenoval tři nové náměstky: Ing. Rut Bízková se stala náměstkyní a ředitelkou sekce ekonomiky a politiky životního prostředí, Ing. Karel Bláha, CSc., se stal náměstkem a ředitelem sekce technické ochrany životního prostředí a JUDr. Jan Dusík, M.Sc., náměstkem a ředitelem sekce legislativy a zahraničních vztahů. RNDr. František Pojer zůstal náměstkem a ředitelem sekce ochrany přírody a krajiny. Ing. Miroslav Jandura byl pověřen řízením sekce právní a řízení státní správy. Zároveň zůstal ředitelem Úřadu MŽP.

Ing. Rut Bízková (49) vystudovala VŠCHT v Praze a od roku 1981 pracovala v Ústavu jaderného výzkumu v Řeži, v oboru radiofarmak a instrumentálních metod analýzy jaderných materiálů. V letech 1986 – 1988 absolvovala postgraduální studium matematiky a v roce 1993 tříměsíční stáž v Mezinárodní agentuře pro atomovou energii ve Vídni. Od

roku 1993 se profesně orientovala na životní prostředí a energetiku. V letech 1994 – 98 pracovala jako tisková mluvčí uhelných elektráren ČEZ, a. s., ředitelka odboru styku s veřejností na Ministerstvu životního prostředí, od roku 1999 jako vedoucí oddělení mezinárodních aspektů průmyslové politiky na MPO a poradkyně náměstka ministra průmyslu a obchodu pro energetiku, hutnictví a stavebnictví. Od roku 2004 byla v agentuře CENIA jako zástupkyně ředitele a ředitelka úseku hodnocení a publikace. Ing. Bízková je hlavní autorkou publikace Životní prostředí v České republice 1989 – 2004 a analýz vývoje průmyslových odvětví a energetiky, zejména ve vztahu k ochraně životního prostředí, věnovala se přednáškové a publikační činnosti. V roce 1990 vstoupila do Křesťanskodemokratické strany, která se v roce 1995 integrovala s ODS. Od roku 1998 je tajemnicí odborné komise ODS pro životní prostředí.

Ke dni 18. září 2006 ji ministr Kalaš jmenoval svou náměstkyní a ředitelkou sekce ekonomiky a politiky životního prostředí.

Ing. Karel Bláha, CSc. (53) vystudoval VŠCHT v Praze a v roce 1983 obhájil kandidátskou disertační práci. V letech 1971 – 82 pracoval v ÚTZCHT ČSAV Praha, potom ve Státním zdravotním ústavu v Centru hygieny práce a nemocí z povolání (1982 – 95), kde získal vědecký kvalifikační stupeň II.a. Od dubna 1995 pracuje na MŽP, nejprve ve

funkci odborného referenta, v srpnu 1998 se stal ředitelem Odboru environmentálních rizik. Ing. Bláha ab-

Noví náměstci Jan Dusík a Rut Bízková

soloval (1984 – 86) postgraduální kurs „Průmyslová toxikologie“ na VŠCHT Pardubice a několik studijních pobytů v zahraničí (v r. 1986 „Toxicology-Chemical Safety-Risk assessment“ na Medical College of St Bartholomew's Hospital, LONDON, v r. 1988 WHO „Toxicology of Heavy Metals“ Institut za Medicinu Rada, BEOGRAD, r. 1988 – 89 University of Arizona, Tucson, USA). Je členem Čs. společnosti chemické; Society for Risk Analysis, zakládající člen CSECETOX. Rovněž organizoval kurzy a přednášel na téma průmyslová toxikologie a hodnocení rizika, je autorem a spoluautorem více než 50 publikací a vědeckých článků a přednášek. Jako zástupce ČR a MŽP je zapojen do mezinárodních úmluv (Rotterdamská, Stockholmská, Aarhuská), tvorby nové evropské legislativy (REACH).

Ke dni 18. září 2006 jej ministr Kalaš jmenoval svým náměstkem a ředitelem sekce technické ochrany životního prostředí.

JUDr. Jan Dusík, M.Sc. (31), absolvoval Právníckou fakultu UK v Praze a v roce 2001 zde získal titul JUDr. V letech 2001 – 02 studoval Univerzitu v Oxfordu (M.Sc. in Environmental Change and Management). Již během studií se zapojil do ochrany životního prostředí – pracoval v hnutí Brontosaurus (v r. 1995 jako vedoucí ústřední kanceláře),

v letech 1993 – 98 byl členem poradní skupiny středoevropského programu IUCN, členem a poz-

Náměstkyně Rut Bízková, ministr Petr Jan Kalaš, tisková mluvčí Karolína Šulová a náměstek František Pojer na první společné tiskové konferenci

dějí i předsedou YEE (Youth and Environment Europe), předsedou a později místopředsedou Ekologického právního servisu. V roce 1998 nastoupil na MŽP do odboru zahraničních vztahů. V letech 1999 – 2001 byl zástupcem ředitele odboru a zmocněncem ministra pro přijetí ČR do Evropské unie. V roce 2001 se stal ředitelem odboru evropské integrace a v roce 2002 byl pověřen řízením sekce zahraničních vazeb. V letech 2003 – 04 pracoval JUDr. Dusík jako právní expert v Evropské komisi v Bruselu. Po návratu na MŽP byl ředitelem odboru Evropské unie a v roce 2005 jej ministr pověřil vykonáváním funkce náměstka – ředitele sekce legislativní a státní správy, která se později změnila na sekci strategicko-legislativní. V roce 2000

získal Cenu ministra životního prostředí za komplexní a zodpovědný přístup k problematice přibližování ČR k EU v oblasti ochrany ŽP. JUDr. Dusík absolvoval i další vzdělávací programy a studijní pobyty související s právem životního prostředí a EU v USA, Japonsku, Francii a Velké Británii.

Ke dni 18. září 2006 jej ministr Kalaš jmenoval svým náměstkem a ředitelem sekce legislativy a zahraničních vztahů.

RNDr. František Pojer (51) vystudoval zoologii na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. V letech 1980 – 91 pracoval v ochraně přírody na okresním úřadě v Berouně, později byl zoologem Správy CHKO Křivoklátsko (1991 – 94). Působil jako kurátor ornitologických sbírek Národního muzea (1994 – 97), na Městském úřadu v Berouně (1997 – 98)

a v Českém rozhlasu jako manažer projektu Africká odysea (1998 – 99). Od roku 1999 byl náměstkem ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Podílel se významným způsobem na přípravě, mapování a koordinaci odborných podkladů pro vyhlášení lokality soustavy Natura 2000 v České republice. František Pojer není členem žádné politické strany.

(Pla a tisková informace MŽP)
Foto Jana Plamínková a archiv MŽP

MŽP vítá závazek ČEZ k investicím do obnovitelných zdrojů

Veřejný závazek společnosti ČEZ reinvestovat zisk z prodeje uspořené emisní povolenky do opatření vedoucích ke snižování emisí skleníkových plynů, především do rozvoje obnovitelných zdrojů energie (viz rámeček na další straně), přivítal dne 4. října ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš.

Závazek ČEZu je reakcí na nedávnou ministrovu výzvu. Při setkání s Martinem Romanem 20. září vyzval ministr Kalaš generálního ředitele společnosti ČEZ, aby další činnost jeho společnosti respektovala principy trvale udržitelného rozvoje. Požádal jej, aby zisk z prodeje ušetřených emisních povolenek společnost ČEZ investovala do obnovitelných zdrojů energie, moderních technologií vedoucích ke snižování emisí oxidu uhličitého, úspor energie a do osvěty, která povede odběratele energie ke snižování její spotřeby.

„Česká republika má nejmodernější zákon na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a funkční systém obchodování s emisními povolenkami. Jsem rád, že má výzva přiměla nejvýznamnějšího hráče na českém trhu s energiemi, aby se zavázal investovat zisk z uspořené emisní povolenky především do rozvoje obnovitelných zdrojů energie a omezování vypouštěných škodlivin. Výsledkem připravovaných projektů bude účast na nejnovějších směrech výzkumu a vývoje, nové pracovní příležitosti

především na venkově, zvýšení kvality života a zdraví lidí a omezení rekordního příspěvku českých občanů ke globálnímu klimatickým změnám,“ konstatoval ministr Kalaš.

Ministr Kalaš vítá, že se společnost ČEZ veřejně přihlásila k principům udržitelného rozvoje, které slibuje zohlednit ve všech aspektech své podnikatelské činnosti. Do konce letošního roku ČEZ připraví akční plán konkrétních návrhů projektů a opatření, do kterých investuje zisk z ušetřených emisí. Kromě cíleného pěstování biomasy a jejího využití k výrobě elektřiny či stavby nových větrných elektráren chce ČEZ také podporovat vzdělávání a osvětu týkající se obnovitelných zdrojů. Zahájený dialog MŽP a ČEZ bude pokračovat odborným hodnocením ekologického přínosu konkrétních opatření a spoluprací při vyhledávání dalších příležitostí pro naplňování veřejného závazku společnosti.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

ČEZ se veřejně zavázal investovat zisk z povolenek do ekologie

Bude ČEZ investovat do obnovitelných zdrojů?

Společnost ČEZ přijala formou veřejné deklarace závazek investovat zisk z prodeje uspořené emisní povolenky do opatření na snižování emisí skleníkových plynů. Zavázala se také, mimo jiné, snižovat soustavně dopady své činnosti na životní prostředí, přijímat opatření k úspoře emisí, k podpoře úspor energií a snižování energetické náročnosti ekonomiky.

Představenstvo ČEZ schválilo 2. října veřejnou deklaraci k udržitelnosti rozvoje a ekologickému programu financovanému úsporami emisních povolenek. „Jsme si vědomi společenské odpovědnosti za podíl emisí skleníkových plynů a jiných znečišťujících látek. Protože jsme významným hráčem v oblasti ekonomiky, je naší povinností jít příkladem při hledání vhodných řešení v oblasti ochrany životního prostředí,“ prohlásil předseda představenstva a generální ředitel ČEZ Martin Roman. „Podporujeme myšlenku mezinárodní spolupráce při řešení globálních problémů včetně změny klimatu a jsme připraveni se na této spolupráci aktivně podílet,“ podotkl dále.

Veřejným závazkem se ČEZ v deklaraci přihlásil k principům udržitelného rozvoje a jejich zohlednění ve všech aspektech podnikatelské činnosti. „Tím se zavazujeme k permanentnímu snižování dopadů na životní prostředí a současně hodláme zvyšovat environmentální výkonnost firmy,“ uvedl Roman.

Součástí deklarace ČEZ je závazek snižovat emise skleníkových plynů či jiných znečišťujících látek. Prakticky to znamená přijímat opatření ke snižování emisí a zvyšování energetické efektivity, ale i odhodlání pokračovat v podpoře moderních technologií a úspory energií.

Dalším bodem veřejné deklarace ČEZ je podpora výzkumu a vývoje v oblasti ekologie a zavádění obnovitelných zdrojů energie do praxe. „Vedle toho chceme také podporovat vzdělávání a osvětu týkající se obnovitelných zdrojů,“ konstatoval Roman.

Z přijaté deklarace vyplývá také závazek zvýšit stávající formu podávání informací o společenské

odpovědnosti ČEZ na úroveň mezinárodních standardů. ČEZ se také zavázal zveřejňovat roční zisk z prodeje uspořené emisní povolenky, a to vždy nejpozději do poloviny roku následujícího.

Prvním krokem k naplnění obsahu deklarace je konkrétní závazek ČEZ reinvestovat vždy zisk z prodeje uspořené emisní povolenky do opatření vedoucích ke snižování intenzity emisí skleníkových plynů, a to v rámci systému EU ETS. Půjde zejména o rozvoj obnovitelných zdrojů energie či aktivní účast v evropských programech výzkumu a vývoje technologií na snižování emisí. Současně budou prostředky investovány do praktického zavádění nejmodernějších technologií pro snižování emisí skleníkových plynů.

„Do konce letošního roku připravíme akční plán, ve kterém představíme konkrétní návrhy projektů a opatření. Pracujeme na projektech větrných elektráren, na rozvoji spalování cíleně pěstované biomasy a dalších“ upřesnil Martin Roman záměry společnosti. ČEZ chce také spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí při vyhledávání dalších příležitostí pro naplňování cílů deklarace.

ČEZ se již v minulosti stal příkladem aktivního snižování ekologické zátěže, když realizoval finančně nákladný ekologický program redukce emisí všech svých výrobních zdrojů. Celková investice do roku 1998 dosáhla částky 45 miliard Kč. Další zhruba 65 miliard Kč činily návazné investice, které s ekologickým programem ČEZ souvisely. Díky tomuto programu se v uhelných elektrárnách ČEZ snížily emise pevných částic o 95 %, oxidu uhelnatého o 77 %, emise NO_x o 50 % a emise SO₂ o 92 % oproti úrovni na počátku 90. let. Součástí ekologického a rozvojového programu ČEZ byla i modernizace elektráren, zvyšování jejich účinnosti a také ukončení provozu některých nevyhovujících zdrojů a jejich náhrada zvýšením výroby z jaderných zdrojů. Díky tomu měrné emise CO₂ poklesly v předchozích letech již o více než 20 %.

V letošním roce ČEZ zahájil další vlnu modernizace svých výrobních zdrojů. Jde především o rekonstrukci elektrárny v Tušimicích a výstavbu nového zdroje v Ledvicích. Celkové investice do obnovy výrobních zdrojů přesáhnou 100 miliard Kč a budou plně financovány společností ČEZ. Skupina ČEZ se také intenzivně snaží rozšířit své portfolio obnovitelných zdrojů energie. Za tímto účelem založila dceřinou společnost ČEZ Obnovitelné zdroje, která – s výjimkou zdrojů využívajících biomasu – sdružuje všechny obnovitelné zdroje Skupiny ČEZ. V současné době ČEZ Obnovitelné zdroje připravuje řadu projektů, které se týkají především využití energie větru. Výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů společností ČEZ přitom v roce 2005 dosáhla 1,45 TWh a meziročně tak vzrostla o 19 %.

Ladislav Kříž,
mluvčí ČEZ, a.s.

Evropský týden mobility a Evropský den bez aut v ČR již popáté

Již popáté se v České republice konal Evropský týden mobility a Evropský den bez aut. Letošní celoevropská osvětová kampaň se pod heslem: „Chraňme klima Země“ s mottem: „Pěšky. Na kole. Autobusem. tramvají – Změň se!“ soustředila na souvislosti ochrany klimatu a dopravní problematiky. Evropský týden mobility (ETM, 16. – 22. září) spolu s Evropským dnem bez aut (EDBA, 22. září) se totiž letos spojily s kampaní EU „I ty ovládáš změny klimatu“ a nabídly tak občanům měst konkrétní cestu, jak snížit dopady naší každodenní činnosti na klima Země.

Ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš se v neděli 17. září zúčastnil Evropského dne bez aut v Praze. V pátek 22. září, kdy se slaví Evropský den bez aut ve většině evropských měst, přijel ministr Kalaš do práce vlakem a na kole, odpoledne po práci se vydal spolu s tisícovkou cyklistů na Velkou podzimní cyklojízdu. Většina zaměstnanců Ministerstva životního prostředí přijela tento den MHD nebo na kole či přišla pěšky, parkoviště před budovou MŽP bylo celých 24 hodin uzavřené.

V Evropě se letos Evropského týdne mobility a Evropského dne bez aut účastnilo 22 členských

zemí EU (bez Dánska, Estonska a Kypru), pět kandidátských zemí a země z jiných kontinentů (Brazílie, Ekvádor, Japonsko a Thajsko). Celkem se k Evropskému týdnu mobility a Evropskému dni bez aut přihlásilo 1312 měst.

V ČR se k Evropskému týdnu mobility připojilo letos 45 měst, dalších 20 jej alespoň symbolicky podpořilo. Program většiny měst se zaměřil na propagaci alternativní, udržitelné dopravy. Municipality přijaly také řadu vlastních opatření (výstavba cyklostezek, zklidnění dopravy v centrech měst, podpora sdílené dopravy atd.) – tím Evropský týden mobility ovlivňuje dopravu ve městech natrvalo.

V průběhu Evropského týdne mobility se v řadě měst školy zapojily také do kampaně „I ty ovládáš změny klimatu“. V Semicích a v Brně učitelky tříd prodiskutovaly závažné téma klimatických změn ve třídách se svými žáky a pak společně podepsali závazek, že ve svém chování udělají malé změny, a tím přispějí ke snižování emisí skleníkových plynů. Tento slib poslali organizátorům kampaně do sídla Evropské komise v Bruselu. V Kostelci nad Orlicí a v Pelhřimově si během Evropského týdne mobility děti měřily svou ekologickou stopu, zatímco v Kopřivnici a v Táboře debatovaly děti o problematice klimatických změn ve vztahu k automobilové dopravě v hodinách občanské nauky.

*Mgr. Eva Veverková,
národní koordinátorka ETM a EDBA*

Bližší informace: <http://www.env.cz/edba>
<http://www.mobilityweek-europe.org>

Státní fond životního prostředí má nového ředitele

Řízením Státního fondu životního prostředí pověřil ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš dne 25. září 2006 Františka Krejčího. Zároveň z funkce odvolal dosavadního ředitele fondu Andreje Mudraye. František Krejčí bude SFŽP řídit do ukončení standardního výběrového řízení na tuto funkci.

„Prostředky ze SFŽP jsou jedním z důležitých nástrojů státní politiky životního prostředí. Rád bych proto dal této instituci novou dynamiku. Fond by měl ve spolupráci s ministerstvem mnohem aktivněji reagovat na nejpalčivější problémy životního prostředí – v současné době například na zhoršující se stav ovzduší,“ zdůvodňuje svůj krok ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš.

„Rád bych, aby SFŽP po dokončení připravovaného hloubkového auditu začal postupně v některých oblastech směřovat od dotací k nízko úročeným či bezúročným půjčkám a poskytování dotací pro úroky z úvěrů komerčních bank. Chtěl bych také iniciovat dialog s komerčními finančními institucemi o možné podpoře financování environmentálně progresivních projektů a technologií,“ dodává ministr.

František Krejčí (42) pochází z Rejštejna, vystudoval brněnskou lesnickou fakultu. Pracoval v Lesprojektu, na Správě Národního parku a CHKO Šumava (1989 – 1994). Poté působil v soukromé poradenské společnosti, která se zaměřovala na regionální rozvoj. Od dubna roku 2003 do dubna 2006 byl náměstkem ředitele Státního fondu životního prostředí. V dubnu 2006 se stal náměstkem ředitele šumavského národního parku a současně půso-

bil jako konzultant při vytváření Operačního programu životní prostředí. Není členem žádné politické strany.

Dosavadní ředitel SFŽP Andrej Mudray bude nyní pracovat jako poradce nového ředitele.

Ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Ing. František Krejčí:

„Moje vize práce na Fondu se opírá o tři základní pilíře. Prvním je připravit Fond na příjem a administraci žádostí v rámci blížícího se spuštění Operačního programu Životního prostředí. Druhým pilířem je dokončit přetváření Fondu na platební agenturu pracující na základě evropských standardů schopnou v oblasti ochrany životního prostředí a rozvoje environmentální infrastruktury administrovat programy a ekonomické nástroje Evropské komise, členů EU a dalších participujících států. Třetím je v odborné a finanční rovině maximálně prohloubit a zkvalitnit spolupráci s úseky, odbory a odborníky řídicího orgánu, tedy MŽP, dále s AOPK a dalšími důležitými subjekty. Jako nezbytný předpoklad vidím kontinuální zajištění rozvoje práce v rámci Fondu soudržnosti, národních programů a Operačního programu Infrastruktura, zejména v úseku rozvoje profesní úrovně zaměstnanců a úrovně kvality poskytovaných služeb. V neposlední řadě budeme usilovat o úspěšnou recertifikaci dle požadavků normy ISO 9001:2000.“

(z materiálů MŽP a SFŽP sestavila Pla)

Lidé mohou opět žádat o dotace na podporu obnovitelných zdrojů

Státní fond životního prostředí obnovil 15. září příjem žádostí do takzvaných národních programů na podporu využívání obnovitelných zdrojů energie. Lidé, obce, školy či zdravotnická zařízení tak budou moci opět požádat například o finanční podporu při budování solárních systémů na ohřev vody a vytápění, kotlů na biomasu či tepelných čerpadel. Rozhodl o tom ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš.

„Obnovitelné zdroje jsou mou prioritou. Šetří zemské klima, zvyšují bezpečnost zásobování energií, snižují závislost na dovozu paliv, využívají zemědělskou půdu, která leží ladem a v neposlední řadě vytvářejí nová pracovní místa. To jsou důvody, proč se domnívám, že by stát měl jejich rozvoje nejruznějšími nástroji podporovat,“ vysvětluje význam obnovitel-

ných zdrojů energie ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš.

„Program na podporu obnovitelných zdrojů by měl být otevřen dlouhodobě, aby měli žadatelé o podporu jistotu, že po-

kud splní všechna předepsaná pravidla, finanční prostředky dostanou. To jim umožní plánovat své záměry tak, aby pro životní prostředí znamenaly skutečný přínos,“ komentuje své kroky ministr životního prostředí.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Státní fond životního prostředí ČR směřuje další miliony eur z Fondu soudržnosti na západ Čech

Na západ Čech proudí evropské peníze. V Plzeňském kraji se rozběhla obří investice na vodohospodářský projekt za miliardu sedm set milionů korun, brzy poté následoval další rozsáhlý projekt – Čistá Radbuza. V Karlových Varech budou v rámci projektu Karlovy Vary – regionální vodohospodářský projekt na území kraje modernizovány a dostavěny některé čistírny odpadních vod a dojde k rekonstrukci a rozšíření kanalizačních sítí.

„Z pohledu investic do životního prostředí z prostředků EU může být západ Čech vzorem pro ostatní regiony. Realizace těchto akcí je spolu s ostatními akcemi spolufinancovanými jak z Fondu soudržnosti, tak ze strukturálních fondů, důkazem dostatečné absorpční kapacity kvalitních projektů v oblasti životního prostředí, což je vzhledem k blížícímu se novému plánovacímu období EU a připravenému Operačnímu programu Životní prostředí velmi dobrá zpráva,“ potvrzuje výjimečnost regionu náměstek úseku řízení projektů Státního fondu životního prostředí ČR Ing. Petr Valdman.

Akce desetiletí – Čistá Radbuza

Dobrou zprávu obdrželi obyvatelé ve městech Bělá nad Radbuzou, Dobřany, Holýšov, Horšovský Týn, Počezovice, Stod a obcích Chotěšov, Líně a Zbůch, kde bude rekonstruováno osm čistíren odpadních vod. V Dobřanech byl slavnostně zahájen jeden z největších infrastrukturních projektů v historii Plzeňského kraje, projekt Odkanalizování a čištění odpadních vod v povodí řeky Radbuzy – **Čistá Radbuza**.

Projekt byl připravován obcemi **Mikroregionu Radbuza** od roku 1999 a jeho vlastní realizace pokračuje do února 2008. Bude rekonstruováno či rozšířeno osm čistíren odpadních vod o kapacitě 2000 až 10 000 ekvivalentních obyvatel (EO). Dále bude vy-

budováno 67,5 km kanalizace, 23 čerpacích stanic a na 2100 kanalizačních odboček. Pro obyvatele řady obcí a měst vzniknou nové kanalizační řady, většina bude napojena na nově vzniklou kanalizaci. Obyvatelé tak nebudou muset řešit problémy s likvidací splaškových vod.

Vybudováním nové či rekonstrukcí stávající vodohospodářské infrastruktury obce splní požadavky směrnice Evropské unie na kvalitu vypouštěných odpadních vod a dosažení jejich kvalitativních parametrů ve smyslu závazků České republiky vůči Evropské unii, stejně jako českého zákona o vodách. Celkový rozpočet projektu je 885 mil. Kč. Evropská unie se rozhodla podpořit projekt 75% dotací z Fondu soudržnosti, tj. 18 mil. EUR. „Zajištění financování ze zdrojů Fondu soudržnosti na zabezpečení čištění městských odpadních vod v aglomeracích Mikroregionu Radbuza nás opět přiblížilo ke splnění závazku ČR k EU v této oblasti“, říká Ing. Petr Valdman, náměstek úseku řízení projektů Státního fondu životního prostředí ČR.

Karlovy Vary – regionální vodohospodářský projekt

Cílem projektu Karlovy Vary – regionální vodohospodářský projekt je snížit objem vypouštěného znečištění a stoprocentně odvést odpadní vody pro přibližně 100 000 obyvatel připojených v Karlových Varech, Ostrově, Jáchymově, Nové Roli, Horním Slavkově a Chodově. Největší část investic směřuje do Karlových Varů.

Na centrální čistírně odpadních vod v Drahovicích dojde k úpravám, které zajistí lepší odstraňování anorganického dusíku a zkvalitní kalové hospodářství. Ve městě bude zrekonstruována i část kanalizační sítě. Dalšími stavbami v rámci projektu bude nová kanalizace v Mezirolí, nová čistírna v Horním Slavkově a dokončení modernizace čistírny v Ostrově. K rekonstrukci a rozšíření kanalizační sítě dojde i v Jáchymově a Chodově. Na projekt je přiděleno Evropskou komisí 6,4 mil. EUR.

Karlovy Vary se stanou příjemcem pomoci z EU.

(tisková zpráva SFŽP)

Týden ekoznačení se konal poprvé i u nás

Česká republika se letos poprvé, podobně jako Dánsko, Finsko, Itálie, Litva, Malta, Portugalsko či Španělsko, zapojila do aktivit „Evropského týdne ekoznačení“ (neboli „Flower Week“ – podle názvu evropské ekoznačky „The Flower“).

V týdnu od 9. do 15. října se téměř po celé Evropě konaly aktivity, jejichž úkolem je zvýšit povědomí nejen o ekoznačce Evropské unie – tzv. Květině, ale i o národních ekoznačkách. Ty kromě České republiky udělují například Rakušané, skandinávské země, Slováci či Němci. *„Rozhodli jsme se propagovat ekoznačky obě – jak evropskou Květinu, tak český „Ekologicky šetrný výrobek“. Obě dvě přináší spotřebiteli stejnou informaci a obě dvě jsou v naší republice udíleny“*, říká Adéla Petrová z Agentury pro ekologicky šetrné výrobky.

Výrobky s českou ekoznačkou jsou v našich obchodech vidět čím dál častěji. Zákazníci si mohou vybírat z nabídky již více než 330 produktů, což je vcelku úctyhodné číslo i v evropském srovnání. Ekoznačku mohou lidé najít na spotřebním zboží od čistících prostředků, textilních výrobků, kancelářského nábytku, barev a laků počínaje, teplovodními kotli nebo papírenským zbožím konče. Na počátku roku 2006 byla také udělena první ekoznačka turistické ubytovací službě – hotelu.

O významu obou ekoznaček, označených výrobků i aktualitách z oblasti ekoznačení se v rámci Evropského týdne ekoznačení dozvěděli všichni, kteří navštívili webové stránky www.ekoznacka.cz. Nejen tam, ale i na workshopu, který se konal v Českých Budějovicích 9. října v budově Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity nebo na přednášce, která proběhla 10. října v kinosále budějovického kina Kotva, se mohli všichni zájemci dozvědět o značení na výrobcích, národním programu ekoznačení, programu ekoznačení EU a mnoho dalšího. Tyto aktivity, stejně jako seminář určený provozovatelům turistických ubytovacích služeb dne 13. října v Českém Krumlově, se konaly zároveň jako součást 32. ročníku mezinárodního filmového festivalu Ekofilm (viz <http://www.ekofilm.cz>).

Na závěr Evropského týdne ekoznačení proběhlo také slavnostní

předání evropské Květiny další české firmě. K dosavadním držitelům – hotelu Adalbert a firmě Hybler Textil – přibyla brněnská Nová Mosilana a.s., pro niž se získání ekoznačky EU stalo podmínkou úspěchu ve výběrovém řízení na dodávku uniform pro italský policejní sbor. *„Je vidět, že jsme se do programu ekoznačení EU zapojili bez nejmenších problémů a že české firmy dokáží vyrábět kvalitní výrobky a poskytovat služby na vysoké úrovni. Evropská unie nám pak pomáhá s propagací těchto firem a označených výrobků nejen u nás, ale především v zahraničí“*, dodává Petrová.

S oběma ekoznačkami již bylo seznámeno více než 440 učitelů z celé republiky, kteří pracují s výukovým programem „Co je doma, to se počítá“, připraveným českou informační agenturou životního prostředí CENIA.

Kromě rozesílání informačních a propagačních materiálů budou během Evropského týdne ekoznačení také propagovány nové skupiny výrobků a služeb, ve kterých lze nově ekoznačku získat, ať už se jedná o dřevěné hračky, psací potřeby, nebo školy a vzdělávací zařízení.

Podrobnosti o výše uvedených aktivitách, seznam označených výrobků, firem, které ocenění získaly, i mnoho dalšího mohou získat spotřebitelé, výrobci i poskytovatelé služeb na <http://www.ekoznacka.cz>

Podrobnosti o Flower Week v evropském kontextu i o evropském programu ekoznačení najdete na <http://www.europa.eu.int/ecolabel>. Seznam výrobků a služeb, které získaly ekoznačku EU najdete na <http://www.eco-label.com>.

(tisková zpráva CENIA a MŽP)

Obchody mohou své zásoby pracích prostředků s fosforem doprodat

Vyhláška, která omezuje prodej pracích prostředků s obsahem fosforu, umožňuje obchodům jejich zásoby ještě doprodat. Vyplývá to z výkladu Ministerstva životního prostředí.

Prací prostředky pro praní textilu s koncentrací fosforu vyšší než 0,5 % hmotnosti se od 1. 7. 2006 nesmí uvádět na trh a od 1. 10. 2006 se nesmí uvádět do oběhu. V praxi to znamená, že od začátku července nemohou výrobci prodávat prací prostředky s vyšším obsahem fosforu distributorům a není možné je ani dovážet. Od začátku října pak nemohou distributoři tyto prací prostředky prodávat obchodům. Ty mohou své zásoby, které nakoupily do konce září, pouze doprodat běžným zákazníkům.

Hrozí vysoké pokuty

Česká inspekce životního prostředí se nyní zaměří na kontroly data nákupu uvedeného v dodacích listech v obchodech. Za porušení pravidel hrozí pokuta až 5 milionů korun.

Fosfáty výrazně znečišťují naše řeky. Podíl pracích prostředků na celkovém zatížení toku fosforem se odhaduje na zhruba 12,5 %. Fosfor je živinou pro vodní řasy a sinice, které se při jeho nadbytku snadno přemnoží. V létě tak především na vodních nádržích vzniká zelený povlak vodního květu. Voda je znečištěná, ryby a jiní vodní živočichové mají nedostatek kyslíku, není možné se koupat.

Řada evropských států obsah fosforu v pracích prostředcích reguluje: Belgie, Itálie, Německo, Irsko, Rakousko, Švýcarsko, Norsko a Makedonie, připojuje se Francie. Evropská unie konkrétní množství neupravuje. Zkušenosti zemí, které obsah fosforu omezují, chce vyhodnotit a výsledky pak promítnout do nové legislativy. Odhaduje se, že by mohla platit od roku 2009.

Právní rámec

Vyhláška č. 78/2006 Sb., která omezuje prodej pracích prostředků s obsahem fosforu, je novelou vyhlášky č. 221/2004 Sb., kterou se stanoví seznamy nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických přípravků, jejichž uvádění na trh je zakázáno nebo jejichž uvádění na trh, do oběhu nebo používání je omezeno. Z toho vyplývá, že omezení používání sloučenin fosforu je součástí vyhlášky č. 221/2004 Sb.

Podstatou vyhlášky č. 78/2006 Sb. je omezení používání sloučenin fosforu v pracích prostředcích pro praní textilu. Omezení spočívá v tom, že v uvedených výrobcích může být pouze určitá koncentrace fosforu, a sice nejvýše 0,5 % hmot. Od 1. července 2006 se prací prostředky pro praní textilu s vyšší než uvedenou koncentrací fosforu nesmí uvádět na trh a od 1. října 2006 se nesmí uvádět do oběhu. Co se rozumí uváděním na trh a do oběhu, vyplývá ze zákona č. 356/2003 Sb.

Od 1. července nesmí výrobci v České republice předávat (zpravidla prodávat) prací prostředky s vyšším obsahem fosforu než uvádí vyhláška

č. 78/2006 Sb., rovněž není možné takové prací prostředky dovážet. Od 1. října nesmí být tyto prací prostředky předávány distributorům.

Omezení, které stanoví vyhláška č. 78/2006 Sb. se nevztahuje na prodej fyzickým osobám, tedy spotřebitelům nakupujícím v maloobchodě. Podstatné je, že distributor, který prodává prací prostředky fyzickým osobám v maloobchodě, mohl prací prostředky s vyšší koncentrací fosforu než 0,5 % hmot. nakoupit nejvýše do konce září. V současné době má možnost takové prací prostředky doprodat právě pouze fyzickým osobám. Žádné další prací prostředky, které nesplňují požadavky stanovené vyhláškou č. 78/2006 Sb., nesmí být prodávány distributorům od 1. října.

Dvě výjimky

Vyhláška č. 78/2006 Sb. obsahuje dvě výjimky, na které se omezení používání sloučenin fosforu nevztahuje. První jsou prací prostředky používané pro praní v průmyslu a institucích, které je prováděné školenými pracovníky. Důvodem pro tuto výjimku je skutečnost, že v současné době neexistuje náhrada fosfátových pracích prostředků v průmyslu. Druhou výjimku představuje vývoz a distribuce do jiných členských zemí Evropské unie. To znamená, že výroba pracích prostředků pro domácnost s vyšší koncentrací fosforu než 0,5 % hmot. v České republice je možná, avšak pouze v případě, že je výrobce prodává do zahraničí. Důvodem je skutečnost, že vyhláška č. 78/2006 Sb. omezuje používání fosfátů pouze na území České republiky. Pokud jiný stát umožňuje používání fosfátů ve větší míře, může i český výrobce do takového státu prací prostředky s vyšší koncentrací fosforu dodávat.

Dodržování omezení vyplývajících z vyhlášky č. 78/2006 Sb. kontroluje Česká inspekce životního prostředí a krajské úřady. Krajský úřad může zakázat uvádění pracích prostředků na trh nebo do oběhu, jestliže nejsou splněny podmínky pro jejich uvádění na trh nebo do oběhu stanovené vyhláškou č. 221/2004 Sb. (tedy i její novelou, vyhláškou č. 78/2006 Sb.) a v důsledku toho došlo nebo by mohlo dojít k poškození zdraví nebo ohrožení života člověka anebo poškození životního prostředí. Za porušení povinnosti může uložit krajský úřad nebo Česká inspekce životního prostředí pokutu do výše pěti milionů korun. Při určení výměry pokuty se přihlíží k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání, jeho škodlivým následkům pro zdraví nebo životní prostředí a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Pracovní návštěva ministra Petra J. Kalaše v Bruselu

Ve dnech 5.-6. října 2006 proběhla pracovní návštěva ministra životního prostředí České republiky Petra J. Kalaše v Bruselu. Účelem návštěvy bylo projednání aktuálních témat v oblasti životního prostředí, zhodnocení stávající spolupráce či náměty na spolupráci budoucí se zástupci různých institucí EU a také Belgie.

Hlavním cílem návštěvy bylo jednání se **Stavrosem Dimasem**, komisařem EK pro životní prostředí. V úvodu schůzky ministr informoval o současném stavu v oblasti životního prostředí České republiky a o snahách zejména v oblasti udržitelného rozvoje, rozvoji ekonomických nástrojů v oblasti životního prostředí a o ohrožení zdraví ze znečištěného ovzduší (prachové částice PM 2,5 a PM 10). Komisař zdůraznil důležitost kvality ovzduší a v té souvislosti nyní projednávaného návrhu směrnice o kvalitě ovzduší a zároveň ocenil podporu ze strany ČR v této oblasti.

Zásadním tématem rozhovoru byl **návrh směrnice o odpadech**. Ministr Kalaš zdůraznil klíčový zájem ČR na prosazení principu blízkosti a soběstačnosti v oblasti nakládání odpady, vysvětlil důvody, které k němu vedou a vyjádřil naději, že EK bude připravena tyto názory vzít v úvahu ve svých stanoviskách k návrhům delegací při projednávání návrhu směrnice v Radě. Stanovisko České republiky nachází podporu nejen v zemích Visegrádské skupiny, ale i v některých starých členských státech (např. Dánsku), které připravují společné písemné stanovisko pro EK. Komisař vyjádřil pochopení pro postoje ČR, avšak zmínil možný konflikt navrhovaných úprav s principem volného trhu.

Významným bodem debaty bylo zpoždění odezdání českého **Národního alokačního plánu (NAP II)**, který ČR hodlá detailně připravit a předložit EK nejpozději v prosinci 2006. Komisař informoval o tom, že Evropská komise již **zahájila proces řízení**

pro porušení Smlouvy proti ČR (infringement), což je standardní postup ze strany EK vůči všem členským zemím, které ještě NAP II nepředložily.

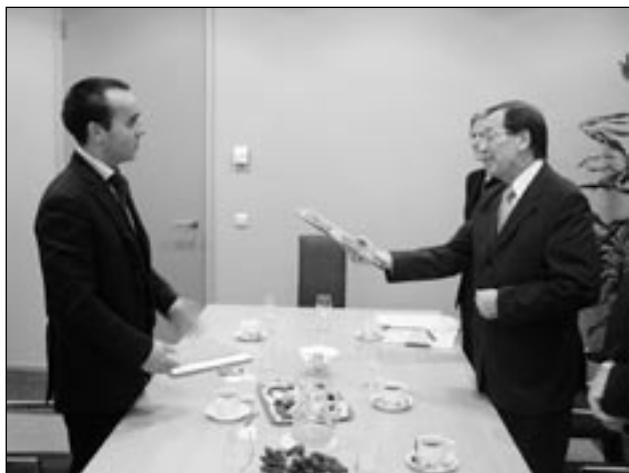
V neposlední řadě byl diskutován **program nadcházející Rady EU** pro životní prostředí, která se uskuteční dne 23. 10. 2006 v Lucemburku, a to konkrétně téma návrhu směrnice

o kvalitě ovzduší, Tematické strategie o udržitelném využívání přírodních zdrojů, změny klimatu (schválení závěrů Rady pro účast Společenství na 12. konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) a 2. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu v listopadu 2006 v Nairobi), mandáty ke konferenci smluvních stran Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečného odpadu přes hranice států a jejich zneškodňování a zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a téma návrhu směrnice v oblasti mořské environmentální politiky.

Ministr také informoval o přípravách ČR na **předsednictví EU v roce 2009** a o připravenosti české strany úzce spolupracovat s Evropskou komisí. Na závěr česká strana zmínila podporu pokračování iniciativy „Životní prostředí pro Evropu“ v rámci Evropské hospodářské komise OSN, která se zrodila v červnu 1991 v české Dobříši a indikovala zájem zorganizovat ministerské zasedání v roce 2011 v ČR u příležitosti 20. výročí dobříšské iniciativy.

Uskutečnilo se rovněž krátké **pracovní jednání s ředitelem sekce udržitelného rozvoje a integrace Tímem Mäkeläm a ředitelem sekce ochrany přírody Ladislavem Mikem**, které se soustředilo na aktuální otázky politiky životního prostředí EU v kontextu přípravy revize 6. Akčního plánu životního prostředí a již proběhlé revize Strategie udržitelného rozvoje EU. Předmětem oboustranného zájmu byla budoucí politika ve vztahu k podnikatelskému sektoru, především průmyslu, energetice a dopravě s využitím nových nástrojů při prosazování progresivních technologií a výrobních procesů a s využitím zkušeností i z jiných částí světa (zvláště Japonska). Pokračovat v jednání bude příležitost při účasti T. Mäkeläho na Fóru pro udržitelný rozvoj v Praze 31. října 2006, kde bude prezentovat „obnovenou Strategii udržitelného rozvoje EU“.

V rámci pobytu v Bruselu byl ministr Kalaš přijat komisařem pro zaměstnanost a sociální otázky **Vladimírem Špidlou** k aktuálním problémům v sektoru

Jednání s belgickým ministrem životního prostředí Brunem Tobbackem. Foto 2x archiv MŽP

životního prostředí a jejich propojení s ekonomickými a sociálními otázkami, zejména však ohledně přípravy **Národního alokačního plánu II a procesu jeho schvalování v orgánech EU.**

Během návštěvy Bruselu také proběhla schůzka s generálním ředitelem GŘ regionální politiky **Grahamem Meadowsem**, během které byly diskutovány kroky pro zajištění efektivního a včasného čerpání z fondů **EU v oblasti životního prostředí ve finančním období 2007–2013** v duchu předchozího jednání ministra místního rozvoje ČR v Bruselu.

Na schůzce s **Karlem-Heinzem Florenzem, předsedou Výboru pro životní prostředí, zdraví a bezpečnost potravin EP**, byla projednávána aktuální environmentální témata, která jsou důležitá pro ČR. Především byla zdůrazněna pozice ČR k **LIFE+**, tj. podpora stávající podoby nařízení, zachování delegování části rozpočtu na členské státy (národní alokace) a výběr projektů na úrovni členských států. Byla vyjádřena obava české strany, že pozměňovací návrhy EP by mohly ohrozit čerpání z LIFE+ od ledna 2007. Diskutovaly se i další oblasti v současné době projednávané Evropským parlamentem (chemická politika – REACH, Euro 5/6, kvalita ovzduší). Diskuse se také dotkla potřeby integrace životního prostředí do jiných sektorů (např. hospodářství, doprava, apod.). Ministr informoval o přípravě ČR na předsednictví EU v roce 2009. Dalším bodem diskuse byla spolupráce MŽP s EP a jeho výbory.

Na pozvání ministra Kalaše se uskutečnilo setkání s **českými europoslanci**, na které se dostavili poslanci M. Cabrnach a Z. Rothová, ohledně prohloubení intenzivní a aktivní spolupráce. Dále se projednávaly předpisy v oblasti životního prostředí ve druhém a třetím čtení v EP, zejména však REACH. Ministr upozor-

nil na křehký kompromis, který byl dojedнан v rámci Rady EU, a potvrdil, že stanovisko ČR je stále konsistentní. Bylo dohodnuto, že MŽP zašle poslancům aktuální pozici ČR k REACH písemnou formou.

Na jednání s belgickým ministrem životního prostředí **Brunem Tobbackem** byla dohodnuta **vzájemná spolupráce** v oblasti úspor energií, změny klimatu (projekty mechanismu čistého rozvoje – CDM a společného plnění – JI), transferu technologií a společných projektů ve třetích zemích (projekty rozvojové spolupráce a pomoci i projekty typu twinning v přístupujících a kandidátských zemích EU). Ministři budou pokračovat v tomto dialogu při příležitosti zasedání Rady EU pro životní prostředí 23. 10. 2006 a následně na zasedání smluvních stran UNFCCC v listopadu v Nairobi.

Jednání s generálním tajemníkem Evropského environmentálního byra (European Environment Bureau – EEB) **Johnem Hontelezem** se soustředilo na téma spolupráce a pokračování dialogu s EEB a s nevládními ekologickými institucemi obecně v klíčových otázkách životního prostředí a udržitelného rozvoje v EU i v širším mezinárodním kontextu. Také byly ministrem zmíněny současné priority MŽP a příprava ČR na předsednictví EU v roce 2009.

Při setkání se zástupkyní velvyslance a stálého představitele ČR při EU **Janou Reinišovou** se diskutovala dosavadní spolupráce MŽP a SZ Brusel, současná aktuální témata v EU v oblasti životního prostředí a také personální politika i s ohledem na předsednictví ČR v EU.

*Veronika Hunt Šafránková, MBA,
ředitelka odboru Evropské unie MŽP
JUDr. Jiří Hlaváček,*

ředitel odboru mnohostranných vztahů MŽP

Český standard FSC pro ekologicky a sociálně šetrné hospodaření v lesích akreditován

Česko má schválen mezinárodně uznávaný Český standard FSC pro ekologicky a sociálně šetrné hospodaření v lesích. Nezávislá Akreditační jednotka (FSC Accreditation Services International GmbH) mezinárodní organizace Forest Stewardship Council (FSC) pogratulovala FSC ČR, české pobočce FSC, k akreditaci Českého standardu FSC.

FSC ČR je připraveno spolupracovat s největším správcem lesů v zemi, státním podnikem Lesy ČR, na zavádění požadavků Českého standardu FSC do praxe.

MEASURE BAR

Český standard a FSC

Český standard FSC vznikl v průběhu let 2001 – 2005 v rámci nevládní neziskové organizace FSC ČR. Pracovalo na něm více než 40 odborníků, sdružených podle převažujícího zájmu v ekonomické, sociální a ekologické sekci. Organizace FSC při všech rozhodovacích procesech důsledně dbá na

Česko je první

Česká republika se stala první zemí střední a východní Evropy s platnými národními pravidly pro hospodaření v lesích posvěcenými mezinárodní organizací FSC. Je první i mezi „novými“ zeměmi EU. V Evropě byl dosud standard FSC vytvořen pouze v Dánsku, Finsku, Německu, Nizozemí, Španělsku, Švédsku a Velké Británii. Ostatní země by měly svůj národní standard FSC vytvořit do roku 2010. Zatím jsou v nich lesy certifikovány podle obecných mezinárodních principů FSC.

Český standard FSC je dokument, podle něhož je od 1. září 2006 posuzován soulad lesního hospodaření na území České republiky v rámci prestižního certifikačního systému lesů FSC. Jde o soubor 158 pravidel pro ekologicky šetrné, sociálně prospěšné a ekonomicky životaschopné lesní hospodaření v ČR. Pravidla jsou seřazena v rámci celosvětově platných 56 kritérií deseti základních principů FSC. Pro soukromé a obecní lesní majetky menší než 500 hektarů přináší Český standard FSC zjednodušení ve formě měkčích pravidel.

rovnováhu ekonomických, sociálních a ekologických zájmů. Zastoupení byli vlastníci lesů a lesní hospodáři, odbory, nevládní neziskové organizace, sdružení pro obnovu venkova, asociace dřevozpracovatelů, odborníci na lesní hospodaření a ochranu přírody z univerzit. Pozorovateli ve sdružení se stali zástupci ministerstev životního prostředí a zemědělství. Standard byl konzultován s externími odborníky v ČR i v zahraničí. Jednotlivá pravidla byla uváděna do souladu se standardy FSC v okolních zemích. Požadavky standardu byly testovány na čtyřech různých lesních majetcích v České republice.

Organizaci a značku FSC vytvořili na začátku 90. let společně velké mezinárodní ekologické organizace, obchodní a dřevařské společnosti a další partneři. Stala se populární mezi zákazníky a poptávka po dřevě a výrobcích z něj s logem FSC rapidně roste. Na trhu je už přes 20 000 druhů výrobků s tímto logem.

Certifikátem FSC se v srpnu 2006 mohlo pyšnit více než 78 milionů hektarů lesů v 72 zemích světa. V České republice na certifikát FSC dosáhlo 5 lesních podniků – jako první v roce 1988 Školní lesní podnik Křtiny Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Celkově je podle pravidel FSC obhospodařováno zhruba 1 % českých a moravských lesů (zhruba 22 000 ha). Na Slovensku je certifikováno zhruba 160 000 hektarů, v Polsku více než 6 milionů hektarů, v Německu zhruba 500 000 ha. Velké rozlohy státních lesů byly certifikovány v Chorvatsku, Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Nizozemí, Švédsku, Rumunsku a Velké Británii.

Mgr. Michal Rezek, ředitel FSC ČR a FSC Evropa, řekl: „Akreditace Českého standardu FSC ze strany mezinárodní organizace Forest Stewardship Council je významným ohodnocením téměř pětileté práce desítek odborníků v rámci FSC ČR. Myslím, že se nám podařilo vytvořit vyvážený soubor pravidel pro ekologicky, sociálně a ekonomicky odpovědné lesní hospodaření v ČR. Hospodaření podle Českého standardu FSC je zárukou pro obnovu ekologické stability českých lesů, plnění jejich celospolečenských funkcí a dobré postavení českého lesnicko-dřevařského sektoru v mezinárodním srovnání. Jsem přesvědčen, že na prestižní certifikát FSC mohou nyní dosáhnout všichni dobří lesní hospodáři v České republice.“

Příklady pravidel standardu (zjednodušeně):

- omezení holých sečí na max. 0,5 ha,
- zvýšení podílu listnatých dřevin a jedle při obnově lesů (tzv. meliorační a zpevňující dřeviny),
- ponechávání mrtvého dřeva – min. 5 stromů na hektar,
- ponechání části lesů blízkých přírodě bez zásahu jako příklad pro přírodě blízké lesní hospodaření,
- vyloučení holých sečí kolem vodních toků,
- konec plošných odvodňování lesních půd,
- přednostní zaměstnávání místních (obyvatel okolních obcí),
- podpora místních malých dřevozpracovatelů,
- povinnost konzultace lesnického plánování a lesního hospodaření s místními obyvateli a zájmovými skupinami,
- snaha o celoroční zaměstnávání pracovníků,
- snaha o větší rozmanitost produkce – vymanění se ze závislosti na jednom produktu,
- povinnost snižovat stavy spárkaté zvěře ničící les,
- více přirozené obnovy – úspora prostředků na sázení, obnovu lesa.

Více o certifikaci FSC na stránkách české pobočky FSC ČR www.czechfsc.cz.

Kontakt:

Mgr. Michal Rezek nebo Šárka Grénarová, FSC ČR,
tel.: 545 211 383, 736 533 137

e-mail: michal.rezek@czechfsc.cz

(tisková zpráva FSC ČR)

MŽP uvítalo ekologická pravidla pro hospodaření v tuzemských lesích

Ministerstvo životního prostředí přivítalo schválení standardu FSC pro ekologicky a sociálně šetrné hospodaření v lesích. Reagovalo tak na tiskovou zprávu Pracovní skupiny pro certifikaci lesů v ČR ze dne 25. září 2006, která o schválení ekologických pravidel informuje.

„Rozsahem poškození lesů imisemi patří Česká republika mezi nejpoštiženější země Evropy. Problémem je i nevhodná druhová skladba, která se mění

jen velmi pomalu. Dobrovolná pravidla pro ekologicky a sociálně šetrné hospodaření jsou cestou, jak lesům pomoci. Věřím, že i zákazníci ocení, že si mohou koupit dřevo, které pochází z šetrně obhospodařovaných lesů,” komentoval schválení pravidel náměstek ministra životního prostředí pro ochranu přírody František Pojer.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Novela zákona o hospodaření energií přinese hospodárnější budovy

K 1. červenci nabytí platnost zákon 177/2006 Sb. Jde o novelu zákona 406/2000 Sb., o hospodaření energií. Cílem novely bylo zapracovat do zákona povinnosti, které nám ukládá Směrnice č. 91 Evropské unie z roku 2002. Jde o povinnost inspekce kotlů, povinnost inspekce klimatizačních jednotek a o energetické průkazy budov.

Povinnosti podle EU

Povinná inspekce kotlů není nic nového, protože se dělá již podle existující vyhlášky 150/2001 a dělala se i celá léta předtím podle norem ČSN. Novinkou je to, že lidé, kteří budou provádět kontrolu kotlů, musí být přezkoušeni Ministerstvem průmyslu a obchodu. Vzniká k tomu vyhláška, kde budou uvedeny okruhy a podrobnosti k organizaci zkoušek i k vydávaným certifikátům. Návrh této vyhlášky je již hotov.

Dále je v novele uvedena povinná inspekce klimatizačních jednotek, která bude platit od roku 2009. Bude se vycházet z evropských norem, které jsou ale pouze ve stadiu návrhu a mezi členskými státy se o nich nyní diskutuje.

Úplně novou věcí jsou energetické průkazy budov, které budou zavedeny od 1. ledna 2009. Ing. František Plecháč, ústřední ředitel Státní energetické inspekce, říká: „Byli jsme zvyklí posuzovat budovy z hlediska energetické náročnosti jen podle dodávky tepla. Podle nové metodiky se bude hodnotit dodávka všech energií, tedy včetně elektřiny na osvětlení, na klimatizaci, na větrání, na chlazení a podobně. Část výpočtů týkajících se tepelně technických vlastností se zásadně měnit nebude, ale průkaz se bude rozšiřovat, protože dosud se týká jen tepla a podle novely se tam musí zapracovat i další energie. Průkaz bude nyní hodnotit celoroční energetický provoz a tím obsáhne i dosud opomíje-

Ústřední ředitel Státní energetické inspekce Ing. František Plecháč.
Foto J. Plamínková

nou klimatizaci. Nové stavby by tedy měly být hospodárnější.“

Návrh vyhlášky, která bude upřesňovat podmínky, už je na MPO hotový, nyní bude probíhat vnitřní připomínkové řízení na MPO a posléze vnější připomínkové řízení. Vyhláška by měla vyjít začátkem příštího roku, aby provozovatelé veřejných budov, které musí mít od počátku roku 2009 energetický štítek vyvěšený, měli dva roky na zpracování.

Uplatnění praktických zkušeností

Dále je v novele zákona zapracována řada věcí, které vzešly z praktických zkušeností s fungováním zákona 406. Jde např. o to, zda se územní energetické koncepce dělají v samostatné či přenesené působnosti. Upravoval se i Národní program podpory úspor a využívání obnovitelných a druhotných zdrojů energie. „Energetické využití komunálních odpadů je zajímavá záležitost a dnes je možné na ně dát i státní podporu právě z Národního programu,” říká Ing. Plecháč. Podle něj nehrozí, že bude spalování odpadů dávána přednost před recyklací. „Existuje ovšem celá řada odpadů, které by se daly dobře energeticky využít, ale na začátek to vyžaduje nějakou dotaci,” tvrdí Ing. Plecháč.

Jana Plamínková

Zoologické zahrady a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti, ekologické výchově, osvětě a vzdělání v oblasti ochrany přírody

V roce 2003 byl schválen zákon č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách, kde je uvedeno, že posláním zoologických zahrad je v souladu s právem Evropských společenství přispět k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů jejich chovem v lidské péči se zvláštním zřetelem na záchranu ohrožených druhů, jakož i výchova veřejnosti k ochraně přírody.

Podle tohoto zákona může být zoologická zahrada provozována pouze na základě licence, kterou vydává Ministerstvo životního prostředí (dále jen MŽP) v licenčním řízení. V jeho průběhu je posuzována kvalita zoologické zahrady nejen z hlediska chovu živočichů a zapojení do národní a mezinárodní ochrany biologické rozmanitosti, ale také z hlediska zajištění a kvality výchovy a vzdělávání veřejnosti v ochraně přírody. Do roku 2006 MŽP udělilo licenci celkem 16 provozovatelům českých zoologických zahrad, jejichž zřizovateli jsou územní samosprávné celky (celkem 13 obcí a jeden kraj), jedna obecně prospěšná společnost a jedna akciová společnost kraje.

Dotace pro zoo

Zoologickým zahradám s licenci poskytuje MŽP dotace na podporu tří oblastí jejich činnosti:

Dotace z dotačního titulu **A. Chov ohrožených druhů světové fauny v českých zoologických zahradách** podporují zachování a rozšíření chovu ohrožených druhů světové fauny zařazených do Evropských záchranných programů (zkráceně EEP), evropských plemenných knih (zkráceně ESB), mezinárodních plemenných knih (zkráceně ISB), ohrožených druhů světové fauny uvedených v Červené knize IUCN (zkráceně RDB), chov vybraných ohrožených druhů světové fauny chráněných podle zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy, CITES). Hlavním cílem je podpora aktivního zapojení zoologických zahrad do ochrany biologické rozmanitosti „*ex situ*“ (chov živočichů v lidské péči) a „*in situ*“ (obnova životaschopných populací živočichů v jejich přirozeném prostředí) ve smyslu Úmluvy o biologické rozmanitosti (Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 134/1999 Sb., o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti).

Dotace z dotačního titulu **B. Zapojení českých zoologických zahrad do systému ochrany přírody České republiky** podporují chov a reintrodukcí zvláště chráněných druhů živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody v platném znění (novela zákonem č. 460/2004 Sb.), a péči o zvláště chráněné živočichy přijaté z volné přírody dočasné nebo trvale neschopné samostatného života v přírodě. Zoo Praha, Zoo a BZ Plzeň, Zoo Brno, Zoo Jihlava a Zoo Ústí nad Labem zajišťují péči o státem zadržené a zabavené živočichy chráněné podle zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy. Jako záchranné stanice pro volně žijící živočichy neschopné samostatné existence v přírodě pů-

sobí Podkrušnohorský zoopark Chomutov, Zoo Hluboká – Ohrada a Zoo Brno, které jsou přímo zapojeny do *Národní sítě stanic pro handicapované živočichy*, a jako záchranné stanice nebo sběrná místa slouží většina zoo. Velkým přínosem pro ochranu přírody je to, že většina zoo je zapojena do reintrodukčních a výzkumných programů zvláště chráněných druhů živočichů fauny ČR. Například Zoo Ostrava a Zoo Dvůr Králové se v minulosti podílely na návratu rysa ostrovida na Šumavu. Podkrušnohorský zoopark Chomutov se podílel na stabilizaci hohola severního v jižních Čechách a spolu se Zoo Jihlava dodával kočky divoké do reintrodukčních programů v rakouských a bavorských Alpách. Několik zoo se společně podílí na stabilizaci populace čápa bílého, sov pálenných, sýčků, puštíků obecných a návratu puštíka bělavého na Šumavu. Zoo Liberec a Zoo Praha se podílejí ve spolupráci se zahraničními partnery na reintrodukčních projektech na záchranu dravců (např. pět orlosupů vypuštěných do národních parků ve Francii, Švýcarsku a Rakousku).

Z výzkumných programů lze jako příklad uvést projekt *Nová Odysea*, jehož cílem je získat poznatky o migraci a zimovištích čápa černého (*Ciconia nigra*) v asijské části jeho areálu. Partnery projektu jsou Podkrušnohorský zoopark Chomutov (MVDr. P. Rabas), MŽP (RNDr. F. Pojer), Český rozhlas Praha, UCSZ, Zoo Dvůr Králové, Zoo Novosibirsk a Univerzita Ulanbatar.

Dotace z titulu B umožňují realizaci řady vzdělávacích programů a zapojení do vzdělávání veřejnosti a osvěty v oblasti ochrany přírody, především ve smyslu *Úmluvy o biologické rozmanitosti*, a s tím související publikační činnost. Této oblasti činnosti je ze strany zoologických zahrad věnována velká pozornost s cílem využít stávajícího potenciálu zoologických zahrad také k plnění cílů *Státního programu environmentálního vzdělání, výchovy a osvěty v České republice (SP EVVO) a akčního plánu na léta 2004–2006*, jehož gestorem a koordinátorem je MŽP.

Dotace z dotačního titulu **C. Spolupráce českých zoologických zahrad v rámci mezinárodních programů chovů ohrožených druhů s významnými zoologickými zahradami a institucemi v cizině, podpora členství a účasti zoologických zahrad v mezinárodních organizacích** umožňují spolupráci českých zoologických zahrad s významnými zoologickými zahradami, institucemi a organizacemi v cizině v rámci kooperace mezinárodních programů chovů ohrožených druhů živočichů a členství v mezinárodních organizacích, především Světovém sdružení zoologických zahrad a akvárií (WAZA), Evropském sdružení zoologických zahrad a akvárií (EAZA) a Euroasijském regionálním sdružení zoologických

zahrad a akvárií (EARAZA). České zoo se také v rámci mezinárodní spolupráce podílejí na řadě projektů na záchranu ohrožených druhů světové fauny, především v Africe.

Za přispění finančních prostředků z tohoto dotačního titulu mohou být vedeny národní i mezinárodní plemenné knihy. Zoo Praha vede plemenné knihy koně Převalského (*Equus przewalskii*), ocelota strohmého (*Leopardus tigrinus*), supa mrchožravého (*Neophron percnopterus*), želvy bornejské (*Ortilia borneensis*), želvy černavé (*Heosemys grandis*), leguána obrovského (*Cyclura nubila*) a hroznýšovce královského (*Epicrates angulifer*). Zoo Dvůr Králové vede plemenné knihy nosorožce tuponosého (*Ceratotherium simum*) a kudu malého (*Tragelaphus imberbis*). Zoo Olomouc vede plemennou knihu kozorožce kavkazského (*Capra caucasica*). Zoo Ústí nad Labem vede plemennou knihu zebry Hartmannové (*Equus zebra hartmannae*). Zoo Děčín vede plemennou knihu kočky rybářské (*Prionailurus viverrinus*).

Za podpory z tohoto dotačního titulu je také vydávána „Ročenka Unie českých a slovenských zoologických zahrad“, která uvádí změny stavů živočichů chovaných v zoologických zahradách v ČR a další údaje o jejich chovu s přihlédnutím k zařazení do různých kategorií podle stupně ohrožení a zapojení do evropských i celosvětových záchranných chovů.

Strategie pro zoo a akvária

Unie českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZ) vydala v roce 2005 za podpory MŽP překlad publikace *Budoucnost ohrožených druhů zvířat. Světová strategie ochranné práce zoo a akvárií*, která je základním programovým dokumentem Světové asociace zoologických zahrad a akvárií (WAZA). Tato strategie představuje jednotnou filozofii zoologických zahrad na celém světě a definuje zásady a postupy, jejichž pomocí bude možné dosáhnout stanovených cílů v ochraně přírody. V posledních letech se rozhodující role zoo v oblasti ochrany přírody stává stále významnější, protože se stav životního prostředí z hlediska zachování biologické rozmanitosti volně

žijících živočichů v přírodě nelepší, ale naopak zhoršuje. Veřejné informační kampaně a projekty jsou důležité pro pochopení významu přírody širokou veřejností. Například celosvětově proběhla Kampaň deštný prales (*Atlantic Rain Forest Campaign 2000-2001*), Kampaň na záchranu tygrů (*Tiger Campaign 2002-2003*), Kampaň na záchranu želv (*Shellshock Campaign 2004-2005*). Výchovný a vzdělávací potenciál zoo je obrovský, protože ročně navštíví zoo na celém světě kolem 600 milionů návštěvníků, což je jedna desetina populace této planety. Osvěta a vzdělávání je proto hlavní úlohou všech zoo.

Ekologické vzdělání a osvěta v zoo

České zoo mají v oblasti výchovy a vzdělávání dlouholeté zkušenosti, které využívají při budování nových zoogeograficky a ekosystémově uspořádaných expozic, poskytování informací o chovaných druzích a jejich ekologických a etologických nárocích, různých způsobech prezentace s ohledem na odlišné cílové skupiny návštěvníků zoo. Všechny české zoo mají výchovně vzdělávací pracovníky, kteří se touto problematickou systematicky zabývají. UCSZ zpracovala za podpory Evropského sociálního fondu (ESF) a MŽP *Analýzu stavu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) v zoologických zahradách v České republice v roce 2005*. Na základě výsledků této analýzy byl připraven společný projekt sítě středisek EVVO a národního koordináčního střediska. Z prostředků Státního fondu životního prostředí (SFŽP) je podporována výstavba a rekonstrukce center EVVO v českých zoo. Dne 17. 10. 2006 bylo slavnostně otevřeno nové centrum v Zoo Děčín, které má dvě části. První z nich je nová Zoološka – přednáškový sál v rekonstruované správní budově přímo v areálu zoo. Druhou částí je Zooklub vybudovaný v Teplické ulici v Děčíně. Na realizaci tohoto projektu se podílel SFŽP částkou 12,7 mil. Kč, zbývající prostředky poskytlo Statutární město Děčín.

Genetické zdroje v zoo

V letech 2005-2006 se zapojily české zoologické zahrady do projektu financovaného Světovým svazem ochrany přírody (IUCN/GEF) *Přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, ochrana a udržitelné využívání biodiverzity důležité pro zemědělství, lesnictví a výzkum*. V rámci tohoto projektu byla v roce 2005 vydána publikace *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, která uvádí přehled všech českých zoo a jejich konkrétních aktivit v ochraně přírody.

Činnost MŽP a Komise zoo

Ministerstvo životního prostředí České republiky je od 1.1. 2004 ústředním správním orgánem pro oblast provozování zoologických zahrad podle zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách). Proto rozhoduje o vydání, případně zrušení licence podle tohoto zákona, vede evidenci zoologických zahrad s licencí, provádí pravidelnou kontrolu zoologických zahrad, poskytuje dotace provozovatelům zoologických zahrad, spolupracuje s Uníi českých a slovenských zoologických

Orangutan v pražské zoo.

Foto J. Plamínková

zahrad (UCSZ), Českou inspekci životního prostředí (ČIŽP), Státní veterinární správou (SVS) a Ústřední komisi na ochranu zvířat proti týrání (ÚKOZ), která je odborem na Ministerstvu zemědělství ČR.

MŽP v souladu s tímto zákonem zřizuje Komisi pro zoologické zahrady, jako poradní orgán ministra životního prostředí v otázce zoologických zahrad. Členové Komise se účastní místních šetření, které provádí ministerstvo v rámci správního řízení o vydání licencí na místech, kde jsou nebo mají být provozovány zoologické zahrady, při nichž mají být ověřeny údaje uvedené v žádosti o povolení licence podle zákona o zoologických zahradách a posouzeny skutečnosti rozhodné pro udělení licence. Zpracovávají zprávy o výsledcích místních šetření, jejichž obsahem je také vyjádření, zda vydání licence provozovateli zoologické zahrady komise doporučuje nebo nedoporučuje, a odůvodnění tohoto vyjádření. Účastní se pravidelných kontrol v zoologických zahradách s licencí, které provádí ministerstvo nejméně jedenkrát za dva roky, jejichž předmětem je zjišťování, zda jsou plněny podmínky stanovené zákonem. V roce 2006 byly provedeny pravidelné kontroly všech 16 zoo s licencí, při kterých bylo zjištěno, že všechny nejen plní podmínky, za kterých byly licence uděleny, ale dochází zde k budování nových expozic a podmínky pro chov zvířat i EVVO se neustále zlepšují.

Komise sleduje vědecký vývoj v oblasti chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách

i nové možnosti zapojení zoologických zahrad do aktivní ochrany přírody podle Úmluvy o biologické rozmanitosti a na základě toho se podílí na zpracování stanovisek, ke kterým přihlíží ministerstvo při stanovení prioritních oblastí podpory provozovatelů zoologických zahrad z peněžních prostředků státního rozpočtu z kapitoly 315-MŽP pro daný kalendářní rok v rámci programu „Příspěvek zoologickým zahradám“. Komise se podílí na posuzování obsahu žádostí o poskytnutí dotací a zpracování stanovisek, která jsou jedním z podkladů pro vydání rozhodnutí ministerstva o poskytnutí účelových neinvestičních dotací na jednotlivé předměty podpory uvedené v příloze 1 nařízení vlády č. 17/2004 Sb., o pravidlech pro poskytování dotací provozovatelům zoologických zahrad, z programu „Příspěvek zoologickým zahradám“.

Informace o zoo

Z důvodu lepší informovanosti veřejnosti vytvořilo MŽP na svých webových stránkách (www.env.cz) v sekci ochrany přírody samostatnou podsekcí zoologické zahrady, kde lze nalézt veškeré dostupné informace o českých zoo (propojení na www.zoo.cz). V této podsekcí jsou v elektronické podobě přístupné také všechny výše uvedené české publikace.

*RNDr. Magdalena Boučková,
odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP*

Ohlédnutí za druhým Měsícem ekologického zemědělství a biopotravin

Babímu létu, pokud jde o zájem veřejnosti o souvislosti zdravějšího životního stylu, vévodil letos již druhý ročník akce „Září – měsíc ekologického zemědělství a biopotravin,“ podporovaný MZe i MŽP. Do hry o zájem spotřebitelů, obchodu, představitelů veřejného života i médií zapojil desítky ekofarmářů, producentů, obchodníků a prodejců biopotravin v ČR.

Osvětově-prodejní kampaň, v rámci níž se na přelomu léta a podzimu při zhruba stovce akcí snažily stovky akterů představit paletu potravin produkovaných způsobem šetrným k přírodě, ale také místa, kde vznikají a prodávají se, chtěla pestrostí sortimentu i aktivit naplnit letošní motto – **bohatství v rozmanitosti**.

Sympaticky pestrý obraz oboru i jeho přínosů pro kvalitu životního prostředí, tvář krajiny, zdravou výživu i život venkova v mnohém zjevně předčil programové menu stejné akce loňské. Zasvěceným však přesto potvrdil, že rozmanitá zůstává i paleta bariér jeho dalšího rozvoje i problémů, které jsou stále spíše „na čekané“, než ve stádiu řešení.

Akční roh hojnosti

Zájemci o bioprodukty si měli z čeho vybírat. A nejen v září. Defilé chutí BIO i tvář ekostatků, přispívajících k péči o krajiny různého typu, začalo v podstatě Bioslavnostmi obch. spol. PRO-BIO ve Starém Městě pod Sněžníkem v půli července (novátorsky spojených s celodenním muzicírováním) a skončilo 10. října prezentací ekozemědělců při veletrhu Cesta

ke zdraví v Ostravě. Kalendář akcí, doplňovaný na www.mesicbiopotravin.cz, čítal přes 80 položek. Přičteme-li satelitní akce všech bio-přehlídek, soutěže, exkurze a kulaté stoly pro novináře i neevidované akce v regionech, šlo o poctivou stovku setkání se vším, co reprezentuje ochranná „zebra“ značky BIO. Menu akcí zahrnovalo výlety na ekofarmy, dny otevřených dveří, brigády i ukázky práce se zvířaty, biojarmarky, bidožínky, přednášky, kurzy vaření, přičemž skoro nikdy nechyběly ochutnávky specialit ekosedláků a jejich partnerů.

Aktivita v koordinaci zajišťovaly Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO, agentura BioCIT, neziskové organizace i sami biorolníci, prodejci a jejich příznivci, a to za finanční podpory Ministerstva zemědělství (odhadem věnovalo přes milion korun), Nadace Avalon a dalších partnerů z řad bioproducentů.

Menu zajímavostí

Rozmanitý by mohl být i výčet zpestření akcí i účasti známějších osobností. V Ležnicích na Karlovarsku se na farmě u Bartoňů dojala při bidožínkách o závod

koza a s kosou do křížku se pustili i sekáči (mezi nimi i poslední den ve funkci premiér Paroubek).

Na biojarmarku a dožínkách v Praze se veřejně testovaly mošty i čokoláda v kvalitě BIO, ale ochutnávalo se i biomaso, biovíno, třešňové biopivo, biokáva i zmrzlina z biosurovin. Mezi třemi tisícovkami hostů nechyběli europoslanec za německé Zelené a příznivec ekofaremu Milan Horáček s předsedou Strany zelených Martinem Bursíkem a dalšími poslanci strany.

Bohatý program včetně prohlídky zelinářství, soutěží pro děti, tomboly i chvilky díkůvzdání za boží přízeň při všestranném počínání společnosti měly již druhé biodožínky na ekofarmě Country Life v Nenačovicích u Berouna.

Tisícovka návštěvníků vzala útokem při „dni otevřených vrat“ kozí farmy Dobrovolných v Ratibořicích u Třebíče a obhlížela nejen rostoucí stádo, ale vykoupla i zdejší vyhlášené chuťovky z kozího mléka. Velký zájem se upřel i na statek Josefa Sklenáře v Sasově u Jihlavy a jeho biouherák a biošunku. Návštěvníci si tu zasoutěžili, projeli se na koních.

Vyhlášení **Biopotravin roku 2006** se zúčastnila ministryně zemědělství a mohla tak poblahopřát ředitelce Mlékáren Valašské Meziříčí k produktu, jemuž porota přirčila vítězství – biokysanému nápoji (viz foto – ministryně Milena Vicensová vpravo).

K brněnskému biojarmarku v závěru září zase Hnutí Duha přidalo nejen navazující večer s projekcí ekofilmů, ale i s vyhlášením výsledků, resp. losováním cen soutěží pro spotřebitele, které byly výraznou novinkou celého měsíce.

Pětiboj o ceny i BIOdeník na webu

V **soutěžním pětiboji s názvem BIOseznamka** (viz www.biopotraviny.info), se příznivci oboru mohli osvěžit nejen křížovkou (tajenka „České BIO na vašem talíři ozdraví i naši krajinu“ záměrně podtrhovala i širší „envi“-souvvislosti ekologického hospodaření), ale i zábavně-naučným minitestíkem. V této první tužské systémověji pojaté soutěži cílené na biospotřebitele se bodovaly i účast na kontaktních akcích s farmáři, nákup biopotravin a – satelitně již od dubna

právě v režii Duhy – také zasílání log značky BIO, vyštiřhovaných z obalů pochutin. Desítky věcných cen od kolekcí biopotravin po pobyty na farmách až např. po zájezdy na veletrh Biofach v Norimberku či do rumunského Banátu věnovali sponzoři akce. Ta byla rozhodně zpestřením a zdá se i úspěšným pokusem, jak hlouběji podchytit spotřebitele biopotravin, byť – jak se dalo očekávat – se aktivněji než dosud neoslovená veřejnost zapojilo věrné jádro příznivců BIO.

Výrazným obohacením letoška bylo na zmíněném portálu také více než dvouměsíční vpodstatě **každodenní (!) aktuální zpravodajství z českých ekofaremu** – od zpráv přes poznámky a sondy po reportáže. Na sto článků z pera novinářského týmu BioCITu bylo volně k dispozici i médiím – k otištění i pro inspiraci k vlastním počínům. Takto naservírovaného nebývale pestrého a reprezentativního obrazu dění ve světě ekozemědělců využily v té či oné formě desítky redakcí. Spíše však těch specializovaných na určité cílové skupiny, než (s čestnou výjimkou stanic a pořadů Českého rozhlasu) těch, které se obracejí na nejširší veřejnost.

Na MZe podpora, ale i vědomí byrokracie

U příležitosti „Měsíce BIO“ se k tématu vyslovila i **ministryně zemědělství MVDr. Milena Vicensová**. Konstatovala, že podporu ekohospodaření (ročně cca 300 mil. Kč) považuje za opodstatněnou vzhledem ke specifickému způsobu podnikání, kompenzujícímu nižší produkci, šetrnější přístup k přírodě a využití jejích zdrojů. Zdůraznila, že mezi novými členy EU jsme v rozvoji oboru na předním místě, byť ten od loni stagnuje, což je i pro ni jistým varováním. Zlepšené podmínky lze ale čekat od Programu rozvoje venkova do roku 2013, vyšší podpory všem typům ekofaremu budou přitom realitou už od roku 2007.

„Ekozemědělství a bioprodukty mají díky svým přednostem budoucnost a určitě si vybojují stabilní podíl na trhu,“ řekla dále. *„O tom, jaký nakonec bude, však rozhodnou především samotní spotřebitelé. Trh s těmito potravinami je u nás relativně nový, mnozí zákazníci teprve objevují jejich přednosti, učí se připlácet za kvalitu. Se vzrůstají kupní silou, zájmu o zdraví ale očekávám i nárůst poptávky. Tomu se trh dokáže přizpůsobit. Dokladem je biohovězí běžně prodávané na pultech řetězců. Za sebe mohu říci, že i přes zatím omezenější nabídku sortimentu budu nadále příznivkyní ekologického hospodaření i biopotravin.“*

Milena Vicensová zároveň připustila, že společná zemědělská politika EU je sice postavena na modelu rodinné farmy, avšak přímé platby přispívají spíše k zvětšování již velkých podniků. V programech rozvoje venkova podpora často omezena na malé a střední podniky bývá, ale těm ve využívání peněz brání náročná byrokracie spojená s projekty. Přislíbila proto usilovat o její zjednodušení i lepší komunikaci ministerstva s „velkými“ i „malými“, kteří se na trhu mohou výhodně doplňovat.

Šance i rezervy

Už jen z výčtu akcí je zřejmé, že Měsíc byl inspirativní a přínosný pro všechny, především pro spotřebitele, rovněž pak pro sedláky a obchodníky, a ovšem i pro úředníky státu – pokud se ovšem přišli alespoň podívat...

Ukázalo se, že v nejednom ohledu se zdejší bioprostředí vylepšilo – především roste počet zájemců

o „přírodní“ potraviny a současně i informovanost zákazníků. Rozšiřuje se, byť zčásti zásluhou dovozu, nabídka biopotravin na trhu a pozitivní, třebaže ne jednoznačně (viz dále), roli sehrávají kontroverzní řetězce, které se snaží nezaostat za „trendem“. Zemědělce potěšil vznik dalších dvou kontrolních organizací (ABCERT a BIOKONT CZ), takže už odpadá žehrání na monopol KEZu. A stát rozhodl o zvýšení, byť rozdílně přijímaném, ekodotací...

Během bio-září ovšem také vyplavaly na povrch četné, a často ne nové, problémy, které zrod a spotřebu biopotravin, stejně jako obchod s nimi, provázejí. A ty by neměly zůstat zapomenuty – opět v zájmu všech.

Začneme u konzumentů. Ti se často chovají tržně do té míry, že zohledňují jen cenu – bez toho, aby vzali v úvahu, že výživové i zdravotní parametry biopotravin jsou vyšší než u konvenční stravy, takže jich netřeba jíst tolik. Nářky na nedostupnost biopotravin či úzký sortiment už také nejsou moc opodstatněné – místy jde spíš o pohodlnost zákazníků. U některých komodit, např. u drůbežího masa, však tuzemští producenti hodně dluží...

Pokud jde o obchodníky, kteří jsou spojnicí zemědělců a spotřebitelů, ti by se měli starat nejen o šíři nabídky v přijatelných cenách, ale také o osvětu a budování důvěry k biopotravinám. Ta se sotva vytvoří při nezřídka zmatečném nebo chabém značení regálů, nebo při mísení skutečných bioproduktů s takzvanými, ať už úmyslným, nebo omylným. Tady je žádoucí větší kontrola ze strany kupujících i farmářů. V souvislosti s řetězci, které diktuje nejen „trendy“, ale i ceny, je namístě zmínit i pozdní a tvrdě minimalizované platby za zboží, které ovšem decimují nejen bio-dodavatele...

Zemědělci se namnoze chovají také tržně, když se zaměřují často i jen na splnění dotačních podmínek, aniž jeví snahu o produkci biopotravin a aniž si uvědomují krátkozrakost takového počínání. Spočívá mj. v tom, že obchodníci jsou pak nuceni leccos dovážet, což je nejen proti „filozofii“ ekohospodaření, ale v důsledku i proti perspektivě farmářů. Shovívavě nelze odbýt ani jisté projevy nevyzrálости některých bio-farmářů reagujících na sebemenší připomínky nebo nedejпámbu kritiku podrážděně bez schopnosti sebereflexe či diskuse. Přitom zametení před vlastním prahem (na nejedné farmě potřebné nejen obrazně) by propagaci ekozemědělství a důvěře zákazníků prospělo někdy víc než jen oslavně pojatá osvěta.

Nejpodstatnější problémy ekozemědělství se dnes u nás ale nekoncentrují u sedláků, nýbrž kolem insti-

Webová stránka o biopotravinách

tucí států. V první řadě jde o neomluvitelně opožděné vyplacení nezpochybnitelných dotací (chcete-li kompenzací), které uvádí producenty biopotravin do úzkých a až konečných... Dále jde o byrokracii požadující i po nejmenších producentech absurdně často totéž jako po velkovýrobci. Stát, ač by to mělo být jeho zájmem, neplní dost ani úlohu poradenskou či servisní vůči sedlákům, ani propagačně-osvětovou vůči veřejnosti, o pomocné ruce při soubojích farmářů s bankami o úvěry ani nemluvě... V neposlední řadě převládá, zejména na straně zákazníků, názor, že se stát chová nemoudře, ne-li nehospodárně, když nedokáže promyšlenějším zacílením dotací motivovat sedláky k produkci biopotravin a aspoň dílem v žádoucím sortimentu.

Skrytý potenciál nevelkého biotruhu ČR je velký – ve srovnání s Německem utrácíme za bio stokrát méně a přitom rozdíl v platech je mnohonásobně menší.

Ale hlavně – ve hře není také nic menšího než kvalitnější výživa, potažmo zdravotní stav lidí, lepší prostředí vzhledu krajiny, a v neposlední řadě třeba i pracovní místa na venkově nebo ekovýchova obyvatel i mládeže, které musí být protiváhou diktatury velkovýrobce a obchodníků založené na jediném příkázání: konzumuj!

Hlavní naučení z letošního (zdá se, že ohlasem úspěšného), „Měsíce BIO“ tak může pro příště dokonce spočívat ve dvou slovech: VÍCE DOMÝSLET. Státem a jeho údy počínaje, přes obchodníky až po sedláky. Spotřebitele nevyjímaje. A myslet nejen na sebe.

Karel Merhaut, Jan Plachetka

Evropský kongres botanických zahrad v Průhonicích

Evropský kongres botanických zahrad – EuroGard IV s nosným tématem „Botanické zahrady a výzvy do r. 2010“ se konal pod záštitou Ministerstva životního prostředí ve dnech 18. – 22. září 2006 v Průhonicích.

Zorganizovala ho Unie botanických zahrad České republiky ve spolupráci s Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Botanickou zahradou hlavního města Prahy a mezinárodními sdruženími Botanic Gardens Conservation International (BGCI) a International Association of Botanic Gardens (IABG). Za Ministerstvo životního prostředí se zahájení zúčastnil náměstek ministra – ředitel sekce ochrany přírody a krajiny RNDr. František Pojer.

Strategické dokumenty

Kongres se zabýval strategickými dokumenty významnými pro činnost botanických zahrad, k nimž patří zejména:

Globální strategie ochrany rostlin (Global Strategy for Plant Conservation) – dokument, který byl přijat na šestém zasedání Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti v r. 2002 v Haagu a jako hlavní cíle ochrany rostlin vytyčuje studium a dokumentaci rostlinné rozmanitosti, její ochranu, udržitelné využívání, rozvoj výchovy a zvyšování povědomí o důležitosti rostlinné diverzity a rozvoj kapacit v oblasti její ochrany;

Mezinárodní agenda botanických zahrad (International Agenda for Botanic Gardens in Conservation) přijatá v r. 2000, která navazuje na první Strategii botanických zahrad (Botanic Gardens Conservation Strategy, 1989) a stanoví hlavní cíle aktivit botanických zahrad, zejména s ohledem na plnění příslušných mezinárodních smluv;

Akční plán pro botanické zahrady v Evropské unii (Action Plan for Botanic Gardens in the European Union), přijatý v r. 2000;

Cíle pro botanické zahrady do r. 2010 (2010 Targets for Botanic Gardens), přijaté v r. 2004 na kongresu botanických zahrad v Barceloně, které rozvádějí obecné body Globální strategie s přihlédnutím na možnosti botanických zahrad a současnou situaci.

Jak dospět k cílům?

Na kongresu byla velká pozornost věnována způsobům, jak mohou botanické zahrady přispět k plnění nejen těchto dokumentů, ale i obecnějších cílů ochrany biologické rozmanitosti a souvisejících mezinárodních závazků, přijatých v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti, Mezinárodní smlouvy o genetických zdrojích rostlin pro výživu a zemědělství FAO (ITPGRFA) či Evropskou unií. Patří k nim např. režim přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich (Access and Benefit Sharing – ABS) a jeho aplikace v oblasti botanických zahrad prostřednictvím Mezinárodní sítě výměny rostlin (International Plant Exchange Network – IPEN). V mnohých z celkového počtu 40 přednášek byla pozornost věnována úloze botanických zahrad při záchraně ohrožených druhů ex situ, ale i ochraně domácích/lokalních kultivarů okrasných rostlin, úloze semenných bank a souvisejícímu mezinárodnímu projektu bota-

nických zahrad. Nechyběla však i některá relativně nová a netradiční témata, jakými je např. interakce rostlin s elektrickým polem a možnosti praktického využití tohoto jevu či uplatnění informačních technologií v botanických zahradách. Připomenut byl též význam botanických zahrad pro zachování kulturního dědictví. Bohatý přednáškový program byl doplněn prezentací více než 30 posterů, demonstrujících především činnost jednotlivých botanických zahrad, případně obecnější zamyšlení nad jejich posláním.

Zasedání bylo doplněno exkurzemi do vybraných botanických objektů – Botanické zahrady hlavního města Prahy, zahrad Pražského hradu, Průhonického parku a sbírek Botanického ústavu AV ČR, Dendrologické zahrady Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích a Botanické zahrady UK v Praze.

Kaple svaté Kláry s přilehlou vinicí je součástí Botanické zahrady hl. m. Prahy. Foto archiv Botanické zahrady

Závěrečná rezoluce

Zasedání se zúčastnilo přes 100 zástupců botanických zahrad a příbuzných institucí či orgánů z celé Evropy. Na základě jednání EuroGard IV byla připravena rezoluce, která potvrzuje zájem botanických zahrad na plnění strategických dokumentů týkajících se ochrany rostlin, respektování zásad spravedlivého přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, zdůrazňuje význam vzájemné komunikace a výměny dat, potvrzuje významnou úlohu botanických zahrad při šíření poznatků o změně klimatu a jeho důsledcích, jakož i o invazních nepůvodních druzích. Zdůrazňuje význam vzájemné mezinárodní spolupráce botanických zahrad, začlenění zástupců novějších členských států EU do evropských organizačních struktur (zejména Evropského konsorcia botanických zahrad) a hledání dalších zdrojů umožňujících plnění Akčního plánu evropských botanických zahrad.

Ing. Milena Roudná, CSc.,
konzultantka, odbor rozvojové a projektové
spolupráce MŽP

Příklady významných vodohospodářských havárií od r. 1964 do roku 1998

Zpracováno z podkladů a evidence České inspekce životního prostředí (1. část)

1964

Dne 22. 9. 1964 došlo k úniku asi 150 kg kyanidů do řeky Jihlavy. Příčinou havárie bylo vypuštění nedostatečně zneškodněné kalicí lázně, ve které byla chybně provedena kvalitativní zkouška. Došlo k rozsáhlé otravě ryb v řece Jihlavě, postiženo bylo asi 60 km toku, úhyn ryb trval asi týden. Nejvyšší zjištěné koncentrace kyanidů v Jihlavě (měřeno až 3. den) se pohybovaly okolo 0,6 mg/l. Během havárie se uskutečnilo několik pokusů o ovlivnění jejího průběhu, a to jednak vypouštěním ředící vody z vodních nádrží, jednak zachycováním vlny toxické látky v předem vypuštěných jezových zdržích. Výsledky těchto opatření však nebyly vyhodnoceny, nicméně se tato opatření nejevila jako příliš účinná. Původcem havárie byl n. p. Tona Jihlava.

1966

Dne 6. 11. 1966 došlo k úniku čpavkových vod do řeky Bečvy z n. p. Přerovské chemické závody. Při čištění zásobníků čpavku se ucpal odpad do chemické kanalizace a čpavková voda se dostala do kanalizace nezávadných vod s vyústěním do Bečvy. Pod Přerovem došlo k totálnímu úhynu ryb v Bečvě a dále k otravě kaprů v sádkách Státního rybářství v Chropyni.

1967

Dne 17. 6. 1967 došlo k úhynu ryb v Lubině pod vyústěním Kopřivničky, do které vypouští odpadní vody n. p. Tatra Kopřivnice, až po soutok s Odrou. V říční vodě byla zjištěna koncentrace kyanidů 2,4 mg/l. Při šetření v závodě byly zjištěny četné závady a nedostatky v provozech závodu i na provizorní neutralizační stanici. Hlavní příčinou úniku kyanidů do toku bylo ucpání potrubí kyanidových vod, které vede na neutralizační stanici. Toto potrubí bylo opatřeno otvory pro čištění, které nebyly zakryty, a tak došlo k přelití na betonovou podlahu a z ní do šachtic splaškové kanalizace (v šachticích byly zjištěny koncentrace kyanidů 144 mg/l, resp. 221 mg/l).

1969

Došlo k úniku 225 t melasy při neopatrné manipulaci na zásobnících nádržích při přečerpávání v n. p. Východočeské lihovary a konzervárny, lihovar Chrudim. Melasa kanalizací natekla do řeky Chrudimky a do Labe. Došlo k úhynu ryb až po hranice s okresem Praha – východ.

1970

• V noci z 6. na 7. 1. 1970 došlo k havarijnímu znečištění Chodovského potoka a následně řeky Ohře fenoly z n. p. KVHU Vřesová. Při přečerpávání fenolové vody z generátorovny do zásobních tanků extrakční fenolové stanice unikly surové fenolové vody s dehtem z otevřeného odkalovacího šoupátka do splaškové kanalizace. K dalšímu úniku

došlo při přečerpávání, kdy na potrubí při opravách byla odstraněna slepá příruba. Odtud odpadní vody unikaly rovněž do kanalizace. Většina dehtu byla zachycena BČOV. Koncentrace jednomocných fenolů v Chodovském potoce byla až 5,0 mg/l, havárií byl ohrožen vodárenský odběr na Ohři v Radošově (zásobování Ostrova nad Ohří).

- Dne 18. 11. 1970 došlo k havárii na Rakovnickém potoce. Příčinou havárie byl únik Dubacidu (84% kyselina alkylarylsulfonová) z n. p. Rakona Rakovník. Ve staré části závodu byl čerpán Dubacid z podzemní nádrže do nádrže nadzemní. Čerpadlo mělo závadu v těsnění, a proto bylo demontováno. Výtlačné potrubí do nadzemní nádrže začalo pracovat jako násoska a Dubacid se hromadil ve svodném kanálu, odkud se dostal do tukové kanalizace a na lapol, dále na ČOV Rakovník. Při zjištění pěnivosti na ČOV Rakovník obsluha ČOV vyřadila z funkce a odpadní vody bez čištění vytékaly do Rakovnického potoka. Výška pěny dosahovala až 3 m, koncentrace látky až 160 mg/l, výška pěny pod jezem na Berounce v Berouně dosahovala 1 m a koncentrace látky zde 8,9 mg/l. Biologická rozložitelnost Dubacidu je asi 70 %.

1972

- Dne 28. 1. 1972 došlo v Mariánských Lázních k úniku asi 600 m³ mazutu. U zásobníku mazutové nádrže (1800 m³) prasklo odkalovací šoupě. Záchytná vana nebyla zcela dokončena (probíhal ověřovací provoz na nové výtopně) a mazut o teplotě 70 °C unikl do topných kanálů a do kanalizace, ze které unikl do bažiny a místního potoka. Otvor prasklého šoupěte se podařilo ucpat tyčí, k otvoru se pracovníci dostali lodkou po roztopeném mazutu. Část uniklého mazutu byla vypálena, část potoka byla přeložena a mazut se sbíral ručně lopatami. Při likvidaci havárie pomáhali i vojáci a odborníci z armády.
- V obci Mlékojedy (okr. Litoměřice) majitel rodinného domku na své zahradě zakopal kameninovou nádrž (odkouponou od n. p. Spolek pro chemickou a hutní výrobu), tuto nádrž chtěl využívat jako zásobník topné nafty. Druhý den po naplnění naftou byla nádrž prázdná, objem unikl do okolí a některé sousední studny byly kontaminovány.
- Dne 18. 5. 1972 došlo při odstraňování sedimentů ze dne nádrže na močůvku (trhavinou – 2 nálože po 100 g Pemonexu!) došlo k destrukci nádrže a k úniku cca 200 m³ močůvky do Vlčíckého potoka, Pilníkovského potoka a Labe. Došlo k totálnímu úhynu ryb v zasažených potocích až po soutok s Labem (17 km). Původcem havárie byl Plemenářský podnik Vlčice.
- Dne 14. 8. 1972 prováděl Slovair Bratislava, stře-disko Holešov, letecký postřik pro Státní statek, hospodářství Slezské Rudoltice 2% roztokem fungicidu Dithane proti plísni bramborové. Manipulaci

a přípravu roztoku zajišťovali pracovníci statku. Řidič autocisterny (nový, nepoučený zaměstnanec) zbytky roztoku vypustil do řeky Osoblahy. Došlo k úhynu ryb, zasaženo bylo 8 km řeky.

- 26. 10. 1972 došlo ke znečištění kanalizace kyselinou chlorovodíkovou, která unikla z cisternového tahače při stáčení v n. p. STZ Ústí nad Labem. Při stáčení byl tahač nedostatečně zabezpečen a sjel do parku, cisterna zůstala neporušena. Teprve při vyprošťování si řidič ulehčil práci tím, že uvázal lano za výpustní ventil u cisterny. Je zřejmé, že se cisternu takto vyprostit nepodařilo, pouze se utřhl výpustní ventil. Vzápětí vytekl celý objem cisterny (cca 7 t HCL) do okolního terénu a blízké kanalizační vpusti.

1973

- Při nevhodné manipulaci se závadnými látkami (odpady z výroby akrylátových disperzí) v Chemických závodech Sokolov, n. p. došlo ke znečištění řeky Ohře. Vlivem znečištění Ohře se vyskytly problémy se zásobováním pitnou vodou v Karlových Varech. K podobné havárii došlo i v roce 1974.
- Do řeky Ostravice unikly z n. p. Válcovny plechu Frýdek-Místek mořirenské kaly s obsahem kyanidů (cca 600 m³). Příčinou úniku bylo prasknutí nádrže na kaly. Došlo k úhynu ryb v Ostravici v délce 17 km.

1975

- 6. 2. 1975 došlo na řece Bělé k úhynu ryb, následným šetřením bylo prokázán zdroj havárie – Jatky Jeseník, kde došlo k úniku čpavku z chladicího okruhu (praskla trubka kondenzátoru čpavku).
- 11. 2. 1975 došlo k úniku 12 400 l motorové nafty z železniční cisterny mobilního skladu ČSD v Táboře do rybníka Jordán. Skladování motorové nafty bylo v rozporu s vodohospodářskými předpisy a nebylo ani povoleno. Díky včasné realizaci sanačních prací nebyl dlouhodobě ohrožen odběr pitné vody z Jordánu.
- 20. 3. 1975 došlo k havárii autocisterny n. p. Benzina u obce Lukavec (3. pásmo PHO VD Švihov) v povodí Martinického potoka. Cisterna se převrhla (nedošlo k jejímu poškození), ale odvodušňovacím ventilem uniklo 12 400 l nafty do terénu a následně do meliorační strouhy a Martinického potoka. Sanační práce trvaly do listopadu, k bezprostřednímu havarijnímu ohrožení vodárenské nádrže díky včasnému a intenzivnímu sanačnímu zásahu nedošlo.
- 3. 5. 1975 došlo v Podhájí (okres Zlín) k úniku kapalného hnojiva do toku Lutonínka. Při přečerpávání z mísící nádrže do nádrže fekálního vozu (ručně obsluhované čerpadlo) se obsluha vzdálila a došlo k přeplnění nádrže fekálního vozu a úniku do pstruhového potoka Lutonínka. Došlo k úhynu ryb v délce toku 3 km. Vodárenský odběr pro Vizovice (7 km pod místem havárie) byl na 8 hodin odstaven.

1976

- Mezi 2. 7. až 4. 7. 1976 došlo k úplnému úhynu ryb (cca 250 q ryb) v úseku pod Tábořem až po Bečice. Příčinou bylo úplný kyslíkový deficit, který byl důsledkem kombinace dlouhodobého teplého a suchého počasí s vypouštěním nečištěných odpadních vod z města Tábor.

- V noci z 12. na 13. 10. 1976 došlo k úniku alkalického kyanidové lázně z n. p. Šroubárna Turnov do Odolenovického potoka a následně do řeky Jizery. Došlo k úniku 208,5 kg kyanidu sodného a 121,5 g Zn. K úhynu ryb došlo na toku Jizery v délce 11 km, koncentrace kyanidů dosahovaly až 15,8 mg/l v Odolenovickém potoce, 0,56 mg/l až 0,9 mg/l Zn. Příčinou havárie byla netěsnost na spodní části nádrže (šroubový spoj s gumovou těsnicí vložkou), pro galvanizovnu nebyl zpracován provozní a havarijní řád, obsluha nevykonávala a ani nemohla řádně vykonávat dozor nad technickým stavem a ani neznala možné únikové cesty. Do Odolenovického potoka se uniklá lázeň dostala průsakem z kabelového kanálu do závodní kanalizace a následně do veřejné kanalizace. Po dobu dvou dnů byl omezen odběr vody z Jizery pro umělou infiltraci v Káraném.

1978

Dne 4. 6. 1978 došlo ve Spolaně Neratovice, n. p. k úniku fenolu ze zásobníku neuzavřeným odkalovacím ventilem do zachytivé jímky, ze které byly čerpadlem pro odčerpávání dešťových vod svedeny na jednoduchou ČOV (neutralizace a smísení s popílkem) a dále na složiště popílku a následně do Vltavy. Do kanalizace uniklo cca 96 t fenolu. Hlavní havarijní vlna fenolu byla na Labi 5. a 6. 6., na dolním úseku Labe se projevila pachová kalamita a došlo k omezení provozu vodárny Vaňov. Došlo k úhynu ryb. Při revizi ve Spolaně dne 9. 6. bylo zjištěno, že v odpadních vodách je přítomen volný chlor, což mělo za následek zhoršení účinku na povrchové vody (chlorfenoly).

1979

- Dne 18. 3. 1979 došlo k úniku 33,5 t leteckého petroleje u Ústí u Vsetína ze dvou převržených železničních cisteren do potoka Senice a dále do Vsetínské Bečvy (zhruba 4 km nad prameništěm Vsetín Ohrada). Byly zastaveny vodárenské odběry Vsetín, Jablunka, Valašské Meziříčí a krátkodobě i Hranice a Přerov. Sanace prameniště Vsetín byla provedena vypouštěním závlahových rybníků a příkopů a proplachem čistou vodou z nezasazeného přítoku Bečvy. Vysoká postupová rychlost znemožnila jakýkoliv účinný záchyt (v Senici byl v době havárie průtok 15 m³/s) plovoucích ropných látek, vyšší průtok způsobil dostatečné naředění. Příčinou úniku (cisterny byly nepoškozeny) byla netěsná uzavírací víka v horní části cisteren, která nebyla po naplnění řádně uzavřena.
- Dne 24. 4. 1979 z nedostatečně zabezpečeného objektu galvanizovny a chybnou manipulací (neodbornou manipulací došlo k vystříknutí nepřímo ohříváné lázně na podlahu galvanizovny, obsluha podlahu spláchla a látka se dostala do kanalizace a netěsností v ní do Olšovského potoka) došlo k úniku mědicí kyanidové lázně (64 kg kyanidů) z n. p. Tesla Rožnov pod Radhoštěm do řeky Bečvy. V úseku 7 km došlo k totálnímu úhynu ryb, po nezbytnou dobu byl odstaven odběr vody pro Valašské Meziříčí. Koncentrace kyanidů v Bečvě byla 3,2 mg/l.

1980

- V noci z 3. 11. na 4. 11. 1980 došlo k dosud největší ropné havárii z ropovodu na území ČR. Na úseku ropovodu u obce Bartoušov vznikla netěsnost ve spirálově svařovaném potrubí Js 500 o velikosti cca 30 cm x 1 až 3 cm. Vzniklá netěsnost nebyla včas dispečerem dálkovodu identifikována (na signalizovaný pokles tlaku v potrubí obsluha uvedla do provozu druhé čerpadlo), celý úsek byl pod tlakem minimálně 6 hodin. Celkový únik byl později vyčíslen na 6000 t ropy. Z terénu unikala ropa do mokřadu a následně do Šlapanky a Sázavy. Na likvidaci této havárie bylo nasazeno značné množství pracovníků – cca 300 a techniky, byla postavena řada norných stěn na Šlapance i na Sázavě, na norné stěně u ústí Šlapanky do Sázavy byla vrstva ropných látek až 60 cm. Byly přerušeny odběry ze Sázavy. Sanační práce probíhaly do roku 1982.
- Dne 18. 9. 1980 byla členy ČRS zjištěna havárie na Červeném potoce pod Hořovicemi. Při vypuštění nedostatečně zneškodněné lázně s vysokým obsahem kyanidů a mědi z n. p. ALBA Hořovice došlo k totálnímu úhynu ryb v Červeném potoce a Litavce. Na Červeném potoce v Hořovicích byly zjištěny koncentrace kyanidů 50 mg/l, na Litavce pod Červeným potokem 10,6 mg/l. Ohrožena byla i Berounka a vodárenský odběr pro Prahu na Vltavě v Praze – Podolí.

1981

Vypuštěním nedostatečně zneškodněné lázně s vysokým obsahem kyanidů a zinku z n. p. Šroubárna Žatec došlo k mimořádnému úhynu ryb v řece Ohři. Na řece Ohři byly omezeny odběry pro obyvatelstvo a řadu průmyslových podniků.

1982

- Dne 19. 3. 1982 došlo k vážné dopravní nehodě autocisterny vojenského útvaru Líně a linkového autobusu ČSAD mezi obcemi Holoubkov a Svojkovice, okres Rokycany. Při nehodě uniklo cca 26 m³ leteckého petroleje na vozovku, okolí a přímo do Chejavy (přítok Holoubkovského potoka), dále došlo ke znečištění Boreckého rybníka a Holoubkovského potoka pod rybníkem. Asi na jeden týden byl odstaven vodárenský odběr pro Rokycany z potoka, sanační práce trvaly zhruba 5 měsíců.
- Dne 4. 4. 1982 došlo k protřetí hráze odkaliště S – 4 sever k. p. Spolana Neratovice. Odkaliště popílků je situováno na pravém břehu Labe, ř. km 110. Příčinou protřetí hráze byl silný vítr, průleh hráze a vyšší akumulace vody, nedostatečná úroveň TBD dozoru. Odhad množství uniklého popílku byl cca 15 000 t.
- 20. 4. 1982 bylo zjištěno intenzivní znečištění Čertovky (Vltava, Praha) ropnými látkami. Příčinou byla netěsnost v podzemní nádrži na LTO (koroze) v úložišti francouzského velvyslanectví na Velkopřevorském náměstí. Únik trval delší dobu, odhad uniklého množství byl 5000 – 10 000 l.
- 28. 6. 1982 ve 22,45 došlo k havarijnímu úniku kejdy v JZD Horka u Staré Paky. Příčinou havárie byla totální destrukce dřevěné uskladňovací nádrže typu VJ-HB-1 600, ve které bylo uskladněno asi 1200 m³ kejdy. U nádrže praskly ocelové pásy ve

svislé linii v místě připojení pásu ke svislému ocelovému nosníku profilu U. Dřevěný plášť se roztrhl a tlakem byl odmrštěn do vzdálenosti 20 m, betonový základ v místě zabudovaného kotvení nádrže byl roztrhán, kusy betonu odhozeny až do vzdálenosti 70 m. Uniklá kejda se rozlila na okolní terén, kde v okruhu do 100 m vytvořila vrstvu 10 až 20 cm tužšího podílu, kanalizací unikla do říčky Olešky. Destrukce tohoto typu nádrží nebyla ojedinělou.

- Dne 16. 7. 1982 nedbalostí obsluhy došlo v n. p. AZNP Mladá Boleslav k úniku mědicí lázně (12 m³ lázně s obsahem 684 kg mědi a 696 kg kyseliny sírové). Došlo ke zhoršení provozu ČOV Mladá Boleslav, k hromadné otravě ryb v Jizeře a po nezbytnou dobu i k odstavení odběru Pražských vodáren. Příčinou úniku byla prasklá gumová spojka na výtlačku čerpadla, unikající lázeň odtékala do zachytivé vany a odtud přepadem do neutralizační nádrže, jejíž obsah byl právě přečerpáván do kanalizace závodu.

1983

- Dne 8. 3. 1983 bylo zjištěno rozsáhlé znečištění Lipenské nádrže (Horní Planá) ropnými látkami. Šetřením bylo zjištěno, že původcem havárie je n. p. LIRA Horní Planá. V tomto podniku byla kotelná na LTO se dvěma nadzemními nádržemi po 25 m³. Ohřev těchto nádrží byl zajišťován pomocí parních hadů a odvedení kondenzátu přes vychlázovací kondenzační nádobu. Jímka na kondenzát nebyla vybudována. Netěsností parního hadu došlo k úniku LTO do kondenzátu a následně do kanalizace a do vodoteče. Odhad uniklého LTO byl asi 7 m³. Lipenská nádrž byla v té době zamrzlá, sanační práce – norné stěny byly prováděny prořezem ledu, největší ložiska LTO na hladině byla vypálena.
- Při náhodném vyšetření vzorku piva ze závodu Svč. pivovaru v Krásném Březně byl zjištěn obsah 57 µg/l trichlorethylenu a 40 µg/l perchlorethylenu. Následným stanovením bylo stanoveno, že voda ze studny pivovaru obsahuje 478 – 611 µg/l TCE a 286 – 345 µg/l PCE, provedený další průzkum okolních studní prokázal ještě vyšší koncentrace, např. studna lihovaru 1 140 µg/l TCE. Bylo provedeno rozsáhlé šetření v 16 okolních průmyslových závodech, 7 z nich používalo chlorované uhlovodíky, nedaleko studny pivovaru bylo skladování chlorovaných uhlovodíků n. p. Chema, ale i u dalších podniků byly zjištěny nedostatky ve vodohospodářském zabezpečení nakládání s těmito látkami. Bylo vybudováno náhradní zásobování pitnou vodou z veřejného vodovodu. Rozbory archivovaných vzorků lihovin bylo prokázáno, že uvedená kontaminace nebyla krátkodobou záležitostí, přítomnost TCE a PCE v lihovinách byla zpětně prokázána i ve vzorcích z roku 1975.

1985

Dne 11. 12. 1985 došlo k železniční nehodě u Bíliny na trati Bílina – České Zlatníky (km 37,175). Příčinou železniční nehody bylo hrubé porušení drážních předpisů (nerespektování návěstidla v poloze Stůj). Při srážce dvou vlaků došlo mimo jiné i k vykolejení a poškození dvou železničních cisteren s topným mazutem. Mazut pak z cisteren vytékal

do kolejiště, po náspu na obslužnou komunikaci, do propustku pod tratí a dále až do řeky Bíliny. Celkem uniklo 51 t mazutu, několik tun se dostalo až do Bíliny. Ze strany ČSD byla činnost při zneškodňování uniklého mazutu zcela nedostatečná, několikrát byly sáňací práce přerušeny, proto byla z podnětu ČVI vyžádána spolupráce s Povodím Ohře Chomutov.

1986

Dne 9. 11. 1986 byl zaznamenán výskyt ropných látek na řece Ostravici. K úniku docházelo z kanalizační výpusti do Lučiny na ř. km 4,41. Následně bylo zjištěno, že se jedná o únik mazutu z místní cementárny. Mazutem bylo zasaženo i území PLR až k profilu Ratiboř, tj. 28 km na území PLR. Odhadované množství uniklého mazutu bylo cca 80 t. V době, kdy byla tato havárie téměř zlikvidována, došlo k další ropné havárii na Odře. Dne 9. 12. 1986 došlo k úniku cca 30 t LTO z nemocnice v Bohumíně. Povodí Odry instalovalo norné stěny na Bajcůvce a na Odře pod Bajcůvkou, velká část LTO se opět dostala na území PLR. Tyto havárie odstartovaly následně rozsáhlou činnost na úseku prevence havárií způsobených ropnými látkami.

1987

Dne 8. 11. 1987 ve 14,45 hod. zjistil pracovník k. p. Severočeské tukové závody Ústí nad Labem, že ze zásobní nádrže 700 m³ uniká odkalovacím ventilem lněný olej. Olej ze zásobníku unikl do záchytné jímky, která byla společná pro 5 nádrží. Prasklý ventil nebylo možné opravit ani utěsnit, bylo započato s odčerpáváním zásobníku oleje. Jímka neměla dostatečnou kapacitu, navíc nebyla těsná, potrubní kanál byl pouze zakryt betonovými dlaždicemi. Z potrubního kanálu došlo k úniku do kanalizace závodu a asi v 16,30 došlo k úniku lněného oleje do Labe. Byly postaveny norné stěny, k zachytu oleje byla upravena manipulace na jezu ve Střekově, kam olej přitékal až do 11. 11. a tvořil zde vrstvu mocnou až 10 cm. Část znečištění přešla i přes jez a znečistila Labe i na území tehdejší NDR. Odhad uniklého množství lněného oleje je asi 230 t. Při havárii se mimo jiné projevil i nedostatečné technické zabezpečení (např. nedostatek norných stěn).

1988

- Dne 23. 7. 1988 došlo k úniku motorové nafty (63 m³) ze skladu Benziny v Jabloneckých Pasekách. Příčinou úniku bylo hrubé porušení provozních předpisů obsluhou při stáčení železničních cisteren. Pracovníci po ukončení směny nezabezpečili 3 cisterny proti pohybu a ani neuzavřeli vypouštěcí ventily. Při samovolném posunutí cisteren došlo k utržení stáčecích hadic a úniku nafty.
- Dne 31. 10. 1988 došlo z kotelny OPBH Rokycany k úniku cca 16 t LTO do kanalizace a následně na ČOV. Příčinou úniku bylo selhání hladinového spínače denní nádrže a nedostatečná obsluha kotelny. LTO z denní nádrže unikl na podlahu kotelny, odtud kanálem kabelů mimo areál a netěsností prosakoval do kanalizace. LTO unikl až na MČOV Rokycany, která byla kontaminována a musela být odstavena z provozu (zhruba na týden).

1991

Dne 23. 12. 1991 došlo ze Sportovního areálu Špičák, okres Klatovy, k úniku 3500 l motorové nafty do bezejmenné vodoteče a následně Špičáckého potoka, Jezerního potoka a Řezné (hraniční tok se SRN). Příčinou havárie byl mrazem poškozený výpustní ventil. Pracovníci areálu nesplnili ohlašovací povinnost, provozní plán byl zpracován povrchně. Mezi prvními zasahujícími byli hasiči ze SRN.

1992

Dne 12. 12. a 16. 12. 1992 došlo k úniku motorové nafty ze skladu FMV v Domašíně, okres Benešov. Příčinou úniku bylo přeplnění nádrže při stáčení z železničních cisteren (nádrže nebyly vybaveny signalizací maximální hladiny ani jinak zabezpečeny proti přeplnění), když se obsluha vzdálila. Nafta se dostala do splaškové kanalizace, na ČOV a následně do místního potoka a do řeky Blanice (Vlašimské). Ve druhém případě únik nafty byl způsoben chybnou manipulací na lapolu a nafta přetekla do splaškové kanalizace. Úložiště bylo vybudováno v roce 1926 a v době havárie nemělo být již provozováno (původně VÚ Domašín, který měl provoz časově omezen udělením výjimky).

1993

Dne 5. 1. 1993 bylo u obce Střelice, Brno – venkov, na ploše cca 400 m² pozorováno silné znečištění ropnými látkami. Příčina úniku byla nalezena až 6. 1., příčinou byla prasklina manometru na ropovodu (manometry se používaly při stavbě ropovodu pro kontrolu těsnosti). Došlo k úniku cca 100 m³ ropy. Havárie díky včasnému zásahu a zmrzlému povrchu terénu neměla dopad na kvalitu povrchových vod, nicméně se jednalo již o třetí havárii, kterou způsobily už nepoužívané manometry. Ropovod v této části patří mezi nejstarší a nejhůře zabezpečené části (spirálově svařované potrubí s izolací juta máčená v asfaltu) a bylo na nich zaznamenáno již 9 havárií (včetně Bartoušova v roce 1980).

1994

Dne 12. 9. 1994 došlo na trase produktovodu Litvínov – Třemošná (v areálu Chemopetrolu u BČOV III) k úniku cca 20 m³ nafty. V 9,00 byla zahájena oprava těsnění přírubového spoje, ukončení oprav se předpokládalo kolem 15.00 hod. a po jejím ukončení měli pracovníci ČEPRA předat zprávu o ukončení na dispečink do Roudnice nad Labem. Asi v 15.15 hod., přestože práce na opravě nebyly ukončeny, bylo otevřeno šoupě a produktovod zprovozněn. Nafta vytékala na okolní terén, do dešťové kanalizace Chemopetrolu a odtud do řeky Bíliny, na které byly instalovány norné stěny.

1995

Dne 23. 1. 1995 došlo k úniku 42 t leteckého petroleje z železniční cisterny v Brně – Slatině. Dne 6. 4. 1995 došlo k úniku 18,5 t plynového oleje z železniční cisterny v Poděbradech – Velkém Oseku. Příčinami úniku byly závady na centrálním uzávěru kotlového vozu. Dne 10. 11. 1995 provedlo GŘ ČD kontrolu technologické kázně při kontrole těs-

nosti a plnění kotlových vozů v rafinérii KAUČUK GROUP, a. s., Kralupy nad Vltavou. Kontrole bylo podrobeno 23 kotlových vozů, neuzavření nebo netěsnost byly zjištěny v 9 případech (39,1 % !!!).

1996

- Dne 4. 3. 1996 došlo k úniku 8,8t koncentrované kyseliny sírové v areálu a. s. Farmak Olomouc. Kyselina unikla z připojovacího ocelového potrubí železniční cisterny při samovolném rozpojení pryžové stáčecí hadice z ocelové stáčecí trubky u cisterny. Obsluha stáčiště nebyla stáčení přítomna. Kyselina unikla na stáčiště tvořené betonovými panely, dále na travnatý terén, na asfaltovou plochu a odtud dešťovou kanalizací do kanalizace závodu. Zařízení pro měření pH v Parshallově žlabu v koncové šachtě vnitřní kanalizace Farmaku, a. s. bylo nefunkční. Reakcí kyseliny se sirníky, které byly usazeny v kanalizaci, došlo k vývinu sirovodíku, který unikl z podnikové i veřejné kanalizace. Při havárii došlo k úmrtí dvou osob vlivem působení sirovodíku.
- Dne 3. 10. 1996 byl zjištěn rozsáhlý únik nafty z kontrolní šachty produktovodu Litvínov Třemošná u obce Hadačka – Výrov, okres Plzeň – sever. Příčinou úniku bylo poškození potrubí z důvodu krádeže produktu. Uniklo cca 150 m³ nafty na okolní terén, malé množství se dostalo do Bučického potoka (přítok Kralovického potoka, následně Střely). Na likvidaci havárie se podíleli pracovníci HZS, ČEPR a Povodí Vltavy, Kralovický potok již nebyl zasažen.
- Dne 23. 11. 1996 v 0,30 hod. došlo v areálu České rafinérské, a. s., Litvínov k požáru v prostoru tankoviště výroby motorových paliv. Požár se do rána nepodařilo uhasit, hasiči chladili zejména tanky s benzinem. Dne 24. 11. se pomocí soustředění sil a pěnových prostředků podařilo srazit vysoké plameny hořícího benzínu a po ochlazení armatur uzavírat potrubní rozvody, uzavřít se nepodařilo dva tanky. V prostoru tankoviště se vytvořila vrstva vody s benzinem, která byla stále překrývána hasební pěnou. Dne 24. 11. v 10,00 hod. vznikl nový požár

v prostoru podzemního potrubního kanálu; s ohledem na pokračující únik benzínu existovalo trvalé nebezpečí rozšíření požáru. Celý prostor byl hasiči uvolněn až 29. 11. večer. Odpadní voda vzniklá při likvidaci (směs vody, benzínu, hasební pěny) byla odvážena autocisternami na čistírnu Chemopetrolu, a. s., kde se vyskytly značné problémy se zvýšenou pěnivostí, na přechodnou dobu bylo povoleno vypouštění odpadních vod odchýlně od platného rozhodnutí (CHSK).

1997

- Dne 5. 7. 1997 bylo znečištěno Labe v hraničním profilu. Tlačná loď nasedla na dno nebo překážku v plavební dráze. Došlo k proražení dna v prostoru strojovny. Aby se loď nepotopila, byly odčerpávány nádní vody (asi 25 m³) s obsahem ropných látek a vypouštěny do Labe. Nehoda, která se stala 8 km od hranic, nebyla příslušným orgánům na našem území vůbec nahlášena, oznámení přišlo až 6. 7. od německých celníků.
- Dne 6. 11. 1997 přitekly do plavební komory v Klecanech (Vltava pod Prahou) v souvislé vrstvě ropné látky. Pomocí vrtulníku Police ČR byl zjištěn zdroj úniku – dešťová kanalizace ze sídliště v Praze – Bohnicích. Na dešťovém oddělovači, který byl částečně zanesen hrubými nečistotami, došlo k odtoku ropných látek do dešťového oddělovače a jím do Vltavy. V případě plně průchodného profilu u oddělovače by ropné látky odtékaly stokou E na pražskou čistírnu. Na Vltavě v Libčicích a v Kralupech byly postaveny norné stěny a zachycovány ropné látky. Přímý zdroj se nepodařilo zjistit, analýza vzorku zachycených ropných látek prokázala obsah těžkých olejů (C21 – C30 – 91,6%). Je pravděpodobné, že některý uživatel ropných látek si zřejmě odlehčil od svých starostí s použitými ropnými látkami a pravděpodobně do některé kanalizační vpusti vypustil obsah cisterny nebo fekálního vozu.

(dokončení v příštím čísle)

*zpracovalo Ředitelství ČIŽP,
oddělení ochrany vod*

MŽP a projekt OECD

Jako součást programu prevence chemických havárií schválila OECD – Environment Directorate – divize pro životní prostředí, zdraví a bezpečnost na jednání pracovní skupiny pro chemické havárie (WGCA) projekt vývoje modelu pro integrovaný systém řízení bezpečnosti, zdraví, ŽP a jakosti (SHE&Q). Vedením projektu byla pověřena Korea.

Druhé jednání expertní skupiny k tomuto projektu, zaměřené na přípravu metodického postupu podpory implementace integrovaného systému řízení SHE&Q, probíhalo ve dnech 20. – 22. září 2006 v konferenčních prostorách Parkhotelu Praha za účasti expertů z Kanady, Itálie, Nizozemska, Korejské republiky, České republiky, OECD a ILO. Hostitelem jednání byl Výzkumný ústav bezpečnosti práce pod záštitou Ministerstva životního prostředí, odboru environmentálních rizik.

Program, který zahájil náměstek ministra životního prostředí Ing. Karel Bláha, CSc., byl rozdělen do tří dnů a zahrnoval kromě prezentací k danému tématu (včetně českých firem Chemopetrol Litvínov a Kaučuk Kralupy) podrobné jednání o dokumentu metodického pokynu. O výsledcích jednání expertní skupiny budou korejské partnery podrobně informovat pracovní skupinu OECD na pravidelném zasedání v říjnu tohoto roku, kde by pracovní skupina rovněž měla schválit průběh prací a další pokračování projektu. Projekt bude v roce 2008 ukončen vydáním pracovní pomůcky (metodiky) OECD.

*Ing. Pavel Forint,
ředitel odboru environmentálních rizik MŽP*

cenia

Neobdělávaná zemědělská půda jako problém životního prostředí

Po roce 1989 se objevil v České republice nový problém životního prostředí – řadu let neobdělávaná a tím i zaplevelená zemědělská půda. Přesné údaje o rozsahu ladem ležící zemědělské půdy nejsou k dispozici. Objektivnější odhady Českého statistického úřadu uvádějí v posledních letech cca 300 000 ha, což je asi 7 % zemědělské půdy.

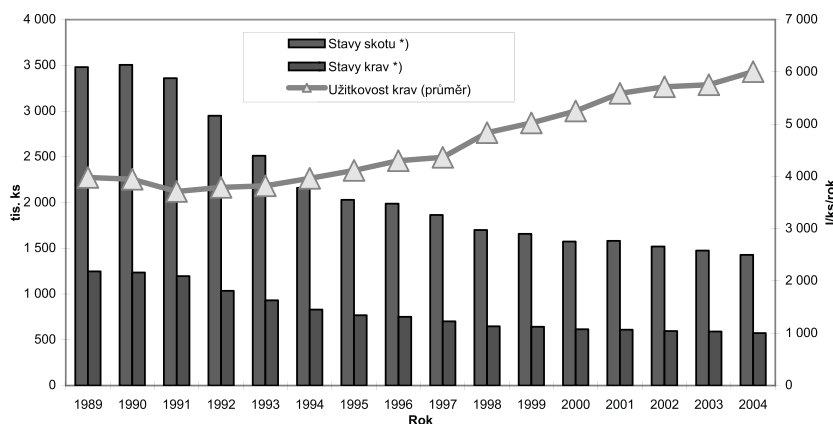
Neobdělávaná zemědělská půda se vyskytuje na území celého státu. Převažuje v podhorských regionech českého pohraničí (v méně příznivých přírodně ekonomických podmínkách pro zemědělství), je však i v nížinách a také v okolí velkých měst, kde se spekuluje s půdou jako se stavební parcelou.

Neobdělávaná a zaplevelená půda je přímým důsledkem útlumu zemědělské výroby. Ta klesla proti průměrnému roku 1989 asi na 62 % v neúrodném roce 2003, resp. na 71 % v úrodném roce 2004. Útlum zemědělské výroby v ČR významně zesilovalo otevření se ČR dovozu silně dotovaných potravin ze zemí EU. V úrodném a jinak příznivém roce 2004 dosáhl deficit zahraničního obchodu ČR s agrárními produkty asi 30,9 mld. Kč (oproti deficitu ČSSR v roce 1989 ve výši 3,816 mld. Kč).

Řada přírodně cenných území (včetně známých bělokarpatských luk) vyžaduje pravidelné spásání, jinak jsou tyto louky znehodnocovány nálety plevelů nebo lesních stromků z okolí. Problémem však je, že významně ubývají stavy dobytka, který by je spásal.

Neobdělávaná a zaplevelená zemědělská půda má řadu nepříznivých dopadů, včetně poškozování zdraví lidí a životního prostředí. Plevelé produkují mnoho často alergického pylu, jež vážně znepříjemňuje zejména jarní období rostoucímu počtu alergiků. Plevelé

Vývoj stavů skotu celkem, stavů dojených krav a jejich užitkovosti v letech 1989 až 2004

Pramen: ČSÚ, MZe – Situační a výhledová zpráva Mléko; Poznámka: *) Soupis hospodářských zvířat ČSÚ k 1.1., od roku 1993 k 1.3., od roku 2002 k 1.4.

se z neobdělávaných pozemků se šíří na sousední pozemky a způsobují i negativní vizuální efekty.

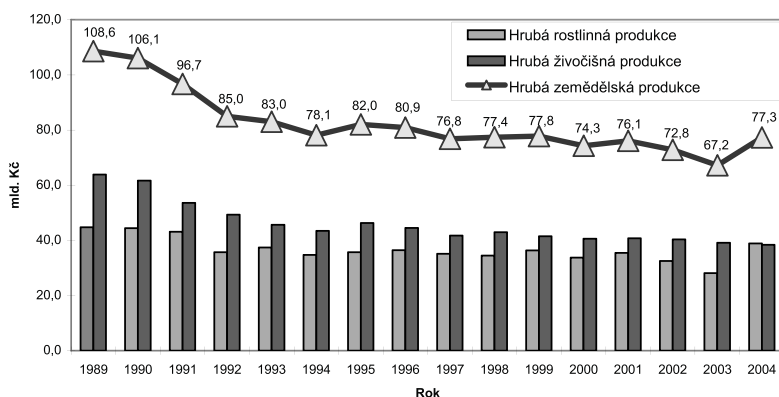
Zákon o rostlinolékařské péči ukládá vlastníkům a nájemcům zemědělské půdy povinnost o svou zemědělskou půdu řádně pečovat. Za šíření plevelů může pověřený obecní úřad udělit pokutu až do výše 500 000 Kč, ale toto ustanovení není v praxi významněji uplatňováno. K tomu přispívají i ekonomické podmínky, kdy velká část zemědělců je dlouhodobě ve ztrátě a jednou z možností jak snížit tyto ztráty je nechat zemědělskou půdu ležet ladem.

Na problém neobdělávané a zaplevelené zemědělské půdy reaguje státní zemědělská politika i státní politika životního prostředí podporou zalesňování. Problémem však je, že vlastníci půdy mají obvykle zájem zalesnit pozemky, kterými scelí svůj lesní majetek. Zájem o zalesňování neobdělávaných ladem ležících pozemků je minimální, stejně jako o zalesňování pozemků obnovující územní systémy ekologické stability krajiny.

Rozsah neobdělávané zemědělské půdy zpochybňuje celý institut ochrany zemědělské půdy. V posledních letech se dokonce objevily návrhy na zrušení její ochrany. Zemědělská půda je přitom základním a v zásadě i nerozmnožitelným přírodním zdrojem, bez něhož není možná větší výroba potravin ani zachování základních funkcí ekologické stability krajiny.

Ing. Jan Zeman,
CENIA

Vývoj objemu hrubé zemědělské produkce v letech 1989 až 2004

Pramen: ČSÚ

Poznámka: Hrubá zemědělská produkce je vyjádřena ve stálých cenách roku 1989.

Zájemcům o obnovitelné zdroje energie poradí nový katalog firem

Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie EkoWATT zveřejnilo již dvanácté vydání katalogu firem, které se zabývají výrobou, montáží a distribucí technologií využívající obnovitelné zdroje energie. Katalog firem je určen především zájemcům o využívání obnovitelných zdrojů, jako například stavebníkům, majitelům rodinných domů nebo podnikatelům, kterým usnadní orientaci a výběr vhodného dodavatele zařízení. Letošní vydání katalogu je nově rozšířeno také o kategorii projektových a architektonických kanceláří, které se zaměřují na výstavbu tzv. nízkoenergetických domů.

„Obnovitelné zdroje energie jsou perspektivním a rychle se rozvíjejícím oborem podnikání. Například v Německu se vloni z obnovitelných zdrojů vyrobilo více než 10 % elektřiny, což zaměstnalo kolem 200 tisíc lidí,“ říká ředitel EkoWATTu Jiří Beranovský. „Zájem o obnovitelné zdroje energie ale roste i u nás, což s sebou nese i rozšiřování nabídky firem, které v tomto oboru působí,“ vysvětluje důvody k aktualizaci katalogu Beranovský. Katalog je členěn celkem do osmi tema-

tických kapitol podle oboru, ve kterém firmy působí – Solární energie, Fotovoltaické systémy, Tepelná čerpadla, Biomasa, Kogenerace, Malé vodní elektrárny, Větrné elektrárny. V osmé, nejnovější kategorii jsou soustředěny firmy, které se zabývají projektováním a výstavbou nízkoenergetických domů.

Vydání publikace Katalog firem – obnovitelné zdroje energie 2006 – 2007 v letošním roce finančně podpořila Česká energetická agentura v rámci Státního programu na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie pro rok 2006. Katalog vychází v nákladu 7500 kusů. Distribuován je zdarma – část nákladu bude zájemcům k dispozici v síti cca 50 poradenských středisek EKIS České energetické agentury, část je distribuována u příležitosti odborných výstav a konferencí. Lze jej také objednat na tel: 266 710 247 nebo e-mailové adrese: ekowatt@ekowatt.cz.

Na internetu je přístupná také elektronická verze katalogu na adrese www.ekowatt.cz/katalog_firem.

(tisková zpráva EkoWATTu)

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVI, číslo 11/2006 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, 602 102 684, e-mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2006 je 750,- Kč • Číslo 11/2006 předáno do tisku 15. 10. 2006